

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rozvoj motorických dovedností dětí ve věku dvou až tří let v mateřské škole

Vypracovala: Nikola Mašková

Vedoucí práce: Mgr. Martina Lietavcová

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 30. září 2019

.....

Nikola Mašková

Poděkování

Děkuji tímto vedoucí své bakalářské práce Mgr. Martině Lietavcové za odborné vedení, ochotu a vstřícnost při zpracování této bakalářské práce. Také děkuji dětem ze své třídy a své rodině, která mě po celou dobu studia podporovala.

Abstrakt

Téma bakalářské práce vychází z aktuální potřeby podporovat u dětí motorické dovednosti a zálibu v pohybu a dále z potřeby zajištění těchto aktivit v mateřské škole pro děti dvou až tříleté. Cílem bakalářské práce je vytvořit zásobník motivovaných pohybových aktivit u dětí této věkové kategorie, realizovat je a ověřit, zda jsou tyto aktivity přiměřené a pro děti zajímavé. Součástí teoretické části je vymezení období dvou až tří let dítěte se zaměřením na oblast hrubé a jemné motoriky a grafomotoriky, vymezení podmínek pro tyto aktivity, metody a formy realizace těchto aktivit v mateřské škole. Praktická část obsahuje zásobník aktivit, které jsou ověřené v praxi pomocí strukturovaného pozorování.

Klíčová slova

Jemná motorika, hrubá motorika, grafomotorika, pohyb, dvouleté děti, tříleté děti.

Abstract

The bachelor thesis is based on the current need to support children's motor skills, their interest in getting active and providing these activities for two or three year old children at nursery schools. The aim of the thesis is to create a set of motivated motor skills activities and prove their suitability and attractiveness for children. The theoretical part describes gross motor skills, fine motor skills and graphomotor skills of children between two and three years of age. The conditions for these activities, methods and form of their realization at nursery school are also depicted in the theoretical part. The practical part contains the set of activities achieved by structural observation in practice.

Key words

Fine motor skills, gross motor skills, graphomotor, movement, two years old children, three years old children.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH POJMŮ.....	10
1.1 Motorika.....	10
1.2 Hrubá motorika.....	10
1.3 Jemná motorika.....	10
1.4 Grafomotorika.....	11
2 CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÉHO OBDOBÍ DVOU AŽ TŘÍ LET DÍTĚTE SE ZAMĚŘENÍM NA OBLAST HRUBÉ A JEMNÉ MOTORIKY A GRAFOMORIKY	11
2.1 Vývojové období dvouletého dítěte.....	11
2.1.1 Vývoj hrubé motoriky.....	11
2.1.2 Vývoj jemné motoriky	12
2.1.3 Vývoj grafomotoriky.....	13
2.1.4 Vývoj řeči.....	13
2.1.5 Kognitivní vývoj	15
2.1.6 Emoční vývoj	16
2.2 Vývojové období tříletého dítěte.....	17
2.2.1 Vývoj hrubé motoriky.....	17
2.2.2 Vývoj jemné motoriky	18
2.2.3 Vývoj grafomotoriky.....	18
2.2.4 Vývoj řeči.....	19
2.2.5 Kognitivní vývoj	20
2.2.6 Emoční vývoj	20
3 POHYB	21
3.1 Charakteristika pohybu	21
3.2 Význam pohybu pro dítě.....	22
3.3 Formy pohybu	22
4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	23
4.1 Charakteristika RVP PV.....	23
4.1.1 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání	24
4.1.2 Specifika předškolního vzdělávání	24

4.1.3	Rámcové cíle	24
4.1.4	Klíčové kompetence	24
4.1.5	Vzdělávací obsah	25
4.2	Oblast dítě a jeho tělo	26
4.2.1	Dílčí vzdělávací cíle	26
4.2.2	Vzdělávací nabídka	27
4.2.3	Očekávané výstupy	27
5	METODY A ZÁSADY PRÁCE S DĚTMI OD DVOU DO TŘÍ LET	28
5.1	Klasické pedagogické zásady	28
5.2	Klasické pedagogické metody	29
5.2.1	Praktické činnosti	29
5.2.2	Názorné metody	30
5.2.3	Verbální metody	30
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	31
6	CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI, OTÁZKY A KRITÉRIA K EVAULACI	31
6.1	Cíl praktické části	31
6.2	Otázky k evaulaci	31
6.3	Kritéria k evaulaci	31
	1. Jak jsou děti motivované do činností?	31
7	CHARAKTERISTIKA VZORKU	32
8	METODOLOGIE	32
8.1	Pozorování	32
9	SBORNÍK AKTIVIT	34
9.1	Aktivity rozvíjející hrubou motoriku	34
9.1.1	Sbírání brambor	34
9.1.2	Chodím si to do školky	36
9.1.3	Paleček a obr	38
9.1.4	Cesta tří králů	39
9.2	Aktivity rozvíjející jemnou motoriku	41
9.2.1	Princeznička na bále poztrácela korále	41
9.2.2	Hrajeme si na vrabečky	43
9.2.3	Pečení perníčků	45
9.2.4	Sněhulák	46
9.3	Aktivity rozvíjející grafomotoriku	48

9.3.1	Vaříme povidla	48
9.3.2	Foukej, foukej větříčku	50
9.3.3	Ťuká, ťuká deštík na barevný deštník.....	52
9.3.4	Čepice.....	53
10	VYHODNOCENÍ.....	56
10.1	Jak jsou děti motivované do činností?	59
10.2	Co ovlivňuje zapojení dětí do činností?.....	61
10.3	Jak dlouho děti vydrží u činnosti?	66
10.4	Jaký vliv na provádění činností má pohlaví dítěte	69
10.5	Závěr praktické části.....	71
11	DISKUSE	72
	ZÁVĚR	74
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	75
	SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Téma „*Rozvoj motorických dovedností u dvou až tříletých dětí v mateřské škole*“ jsem si vybrala, protože již třetím rokem s takovými dětmi pracuji. U dětí v takto raném věku je velmi důležité rozvíjet motorické dovednosti a schopnosti. Při tomto vývoji mají nezastupitelnou úlohu vnější vlivy, jako jsou rodina a instituce (například mateřská škola). Učitelka by proto dětem měla poskytnout dostatek příležitostí k rozvoji motorických dovedností a schopností. V oblasti rozvoje hrubé motoriky poskytnout dětem dostatek pohybových aktivit. U rozvoje jemné motoriky je důležité, se zaměřit na práci s drobnými předměty. Pro rozvoj grafomotoriky dětí, je potřeba vytvářet dostatek příležitostí ke kreslení. Motorika hraje významnou roli ve vývoji kognitivních funkcí. Motorické schopnosti dítěte souvisejí s vývojem řeči z hlediska obratnosti mluvidel. Pokud u dítěte probíhá správný pohybový vývoj, nastupuje v odpovídajícím období i vývoj řeči.

Cílem mé práce je vytvořit zásobník motivovaných pohybových aktivit u dětí této věkové kategorie, realizovat je a ověřit pomocí strukturovaného pozorování a zjistit tak, zda jsou pro děti přiměřené a zajímavé.

V teoretické části jsou na základě dostupné literatury charakterizovány pojmy motorika, hrubá motorika, jemná motorika a grafomotorika. Druhá kapitola je zaměřena na charakteristiku vývojového období dvou až tříletého dítěte se zaměřením na oblast hrubé motoriky, jemné motoriky a grafomotoriky. Další kapitola je věnována pohybu. Zde je uveden význam pohybu pro dítě, význam rozvoje pohybových aktivit. Další kapitola je zaměřená na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a to konkrétně na oblast dítě a jeho tělo. V poslední kapitole jsou charakterizovány metody a zásady práce s dětmi ve věku dvou a tří let.

Druhá část bakalářské práce konkrétně praktická část obsahuje vhodné aktivity rozvíjející motorické dovednosti a schopnosti. U každé aktivity jsou uvedeny metody a formy realizace a motivace k činnostem. Tyto pohybové aktivity byly realizovány v období od září do ledna a pomocí strukturovaného pozorování zhodnoceny.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. CHARAKTERISTIKA JEDNOTLIVÝCH POJMŮ

1.1 Motorika

Dle Zelinkové (2001) motorika představuje souhrn všech pohybů lidského těla a celkovou pohybovou schopnost organismu. „*Pro pohyby řízené z oblasti mimokorových a prováděné většinou hladkými svaly se užívá zpravidla souhrnného označení motilita*“ (Opatřilová, 2003, s. 15). Tam zařazujeme například dýchání, polykání atd. Jako další je schopnost pohybů kosterního svalstva, které umožňují přemísťování těla a pracovní výkon, označují se souhrnně „*mobilita*.“ Motorika hraje významnou roli ve vývoji kognitivních funkcí.

1.2 Hrubá motorika

Dle Bednářové a Šmardové (2007) představuje hrubá motorika celkový pohybový vývoj dítěte. Jedná se o tělesnou zdatnost organismu. Hrubé motorické dovednosti zahrnují velkou skupinu svalů, které jsou zodpovědné za činnosti, jako je chůze, běh, skákání, lezení, chytání, házení apod. Rozvoji hrubé motoriky je správné se věnovat, protože na ní navazují další aktivity. Zvládnutí hrubé motoriky má význam pro celkový rozvoj jedince. Dovednosti, zaměřující se na tuto oblast pomáhají dítěti zdokonalovat koordinaci pohybů.

1.3 Jemná motorika

Jemná motorika se řídí aktivitou drobných svalů. Jedná se o postupné zdokonalování jemných pohybů rukou, uchopování a manipulaci s drobnými předměty. Jemná motorika zahrnuje grafomotoriku, logomotoriku, což je pohybová aktivita mluvních orgánů při řeči, mimiku, neboli pohybovou aktivitu obličeje, oromotoriku a vizuomotoriku (Bednářová, Šmardová, 2007). Vizuomotorika dle Lietavcové (2005) se týká pohybové aktivity ruky a její zpětné vazby, jde tedy o koordinaci ruky a oka.

1.4 Grafomotorika

Grafomotorika je součástí jemné motoriky a psychických funkcí, jež obsahují činnosti, které jsou potřebné při kreslení a psaní. Při psaní je tedy potřeba vykonávat pohyby, které jsou založeny na koordinaci ruky a oka (Lietavcová, 2005). Průcha (2013) uvádí, že může být grafomotorika nápomocna při diagnostice psychických stavů, procesů a vlastností a při diagnostice poruch a nemocí jedince.

2 CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÉHO OBDOBÍ DVOU AŽ TŘÍ LET DÍTĚTE SE ZAMĚŘENÍM NA OBLAST HRUBÉ A JEMNÉ MOTORIKY A GRAFOMORIKY

2.1 Vývojové období dvouletého dítěte

Jako batolecí období označujeme věk dítěte od jednoho roku do tří let. V tomto období dochází k významným změnám v oblasti rozvoje. U dětí se rozvíjí schopnosti, dovednosti a osobnost. Největší rozvoj pak pozorujeme v oblasti hrubé, jemné motoriky a řeči.

Charakteristickým znakem batolecího období je osamostatňování a uvolňování dítěte z různých vazeb. Erikson (1963) nazval batolecí věk obdobím autonomie. V tomto období dítě postupně uvolňuje vazby, které pro něj měly v předcházejícím vývoji význam, ale nyní by mu byly překážkou. Vzhledem k tomu, že se dítě ještě nedokáže samo orientovat, potřebuje pevné vedení a kontrolu. S tím mu pomáhá rodina.

Na začátku druhého roku získává dítě druhově specifické charakteristiky, které ho odlišují od ostatních druhů. To znamená, že chodí vzpřímeně a začíná mluvit (Vágnerová, 2012, Langmeier, Krejčířová, 2006).

2.1.1 Vývoj hrubé motoriky

Rozvoj motoriky zahrnuje všechny svalové skupiny a jsou pro něj významné dva druhy pohybu, které Vágnerová (2012) uvádí ve své knize. Tyto pohyby posuzuje z psychologického hlediska. Jedná se o retenci neboli udržení něčeho a setrvání někde a dále pak eliminaci, neboli, tendenci něco pustit, zahodit, opustit to, co už nechce, nebo kde už nechce být

Děti ve věku dvou let se svými pohybovými dovednostmi velmi experimentují. Pohyb pro ně představuje novou zkušenost, které se nemohou nabažit, což se projevuje tím, že dítě má neustálou potřebu tyto aktivity opakovat a tím je procvičovat a zdokonalovat (Vágnerová, 2012). Dítě je schopno dobře ovládat své pohyby a je si vědomo vlastních motorických dovedností. Stejně jako Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že lokomoce dětem umožňuje se uvolnit z vázanosti na prostředí a postupně tak proniknout do širšího prostoru. Způsobem lokomoce v prostoru je pro ně nyní účinnější chůze než lezení. Dvouleté dítě utíká již dobře a téměř vůbec nepadá. Proto zvládá i mnohem lépe nerovnosti terénu.

Dítě se dovede rozběhnout, zastavit, otočit a běžet zpět. Zvládá vylézt do výšky, například na židli nebo na pohovku. Předpokladem celé řady pohybových koordinací a velkým pokrokem v orientaci v prostoru je dovednost, při které si dítě samo sedne na stoličku. Musí si totiž uvědomit, kde stojí židlička, a kde stojí ono samo. Musí si uvědomit, že se má k ní postavit zády, což je pro něj důležitým objevem, a pak dosednout na správné místo. Některé děti zvládnou docela pěkně sedět na bobečku a bez pomoci se zpět postavit. Dítěti tento cvik umožňuje sbírat věci ze země, aniž by si k tomu muselo sednout. Do schodů chodí, a to obvykle s přidržením za jednu ruku, avšak tím způsobem, že jedna noha jde nahoru a druhá se k ní přisune.

Matějček (2012) dodává, že důležitým prostředkem vývojové stimulace je míč. Dítě nejenže míč podává nebo pouští na zem, ale i aktivně hází. Běhá za ním, honí jej, kope do něj, ovšem zatím jen tak, že do něj v chůzi spíše narazí, nežli by do něj sportovně koplo.

K pohybovým aktivitám děti v tomto věku nepotřebují příliš hraček. Můžeme je podpořit postavením různých překážkových drah z molitanových kostek, půjčením odrážedel apod. (Dvořáková, 2011). Opravilová (2016) dodává, že k rozvoji hrubé motoriky jsou vhodné hračky stimulující pohyb (tahání před nebo za sebou, převážení nákladů, hračky na houpání, sezónní hračky pro pohyb ve vodě nebo na sněhu).

2.1.2 Vývoj jemné motoriky

Pokroky ve vývoji jemné motoriky jsou u dětí v batolecím období patrné. Jak uvádějí Splavcová a Kropáčková (2016) dítě se dokáže samo najíst a napít, i když zpočátku

ušpiní sebe i vše kolem, stává se manuálně zručnějším, dokáže si svléci a obléci jednoduché oblečení, rozepnout zip či knoflíky.

Dle Langmeiera a Krejčířové (2006) dokáže dvouleté dítě řadit napodobivě kostky jak svisle, tak i vodorovně. Pokroky v manipulaci jsou těsně spojeny s dalším vnímáním dítěte. Opatřilová (2003) dodává, že manipulace s předměty se stává smysluplnou. Dítě napodobuje a později konstruuje. Koordinace pohybu ruky je přesnější. Dítě je lépe schopné rozlišovat i statické tvary. Zvládá například přiřadit základní geometrické tvary k příslušným otvorům.

Dle Splavcové a Kropáčkové (2016) projevují dvouleté děti velkou touhu po poznání, rádi objevují a experimentují. Proto rády využívají různé materiály, které mohou zpracovávat rukama, např. písek, bláto, modelínu, barvy, křídly, ale i vodu. V mateřských školách mají děti možnost se spontánně na své úrovni s těmito materiály seznamovat a realizovat tak svoje potřeby poznání. Pedagogicky cílené činnosti s tímto charakterem, jsou směřovány do oblasti jemné motoriky. Dle Bednářové a Šmardové (2015) nelze opomíjet hmatové vnímání. Hmatové vjemy hrají od raného věku nepostradatelnou úlohu v poznávání světa, v rozvoji emocí a komunikace. Při rozvoji jemné motoriky má významný vliv hmat.

2.1.3 Vývoj grafomotoriky

Pokroky v jemné motorice, jejíž součástí je grafomotorika, můžeme dobře zachytit a dokumentovat na pokusech o čmárání. Opatřilová (2003) dodává, že tužku v tomto věku děti drží celou dlaní. Langmeier s Krejčířovou (2006) uvádějí, že na začátku jsou to spíše pokusy nahodilé a hrubé a pohyby často přesahují plochu papíru. Později se děti snaží napodobovat čáry provedené dospělým a odlišují je od spontánního čmárání. Je zřejmé i úsilí o zachování vertikálního směru čáry nebo o přibližné napodobování kruhových pohybů. Na konci batolecího období je dítě schopno napodobit kruh podle předlohy, popřípadě nepřesný křížek, když mu jej někdo výrazným způsobem předvede.

2.1.4 Vývoj řeči

Motorické schopnosti dítěte se vzájemně ovlivňují s řečí. Řeč je další oblastí, ve které dochází u dvouletých dětí k rozhodujícímu pokroku. Vágnerová (2012) ve své knize

uvádí, že v batolecím období se jazykové schopnosti rozvíjejí pomocí různých mechanismů a těmi jsou:

- **nápodoba** – napodobováním řeči dospělých se u dětí rozvíjejí všechny složky řeči. Nejde, ale o doslovnou nápodobu, imitace je jen základem pro vlastní projev. Dítě si často sdělení dospělého mění a přizpůsobuje svým aktuálním potřebám a možnostem
- **korektivní způsob zpětné vazby** – to, co dítě sděluje, má určitý význam. Pokud dítě mluví nesrozumitelně, lidé reagují tak, jak dítě potřebuje a je to pro něj informace, že ho musí říci jinak. Dospělí pak poskytují dětem odezvu tím, že opakují to, co řeklo
- **modelování** – dospělí přizpůsobují svou řeč malému dítěti. Opakují jeho slova a snaží se hovořit v kratších větách
- **specifická zaměřenost** – dítě se zaměřuje na významově důležité složky sdělení, které mají velký vliv na porozumění jeho sdělení

Ve dvou letech je dítě velmi komunikativní. Rychlým tempem se u něj rozvíjí aktivní i pasivní slovní zásoba. Samo si vyhledává příležitosti k aktivní komunikaci. Řeč se rozvíjí na základě komunikace. Dítě se hodně ptá, samo pojmenovává věci a dění kolem sebe. Kropáčková a Splavcová (2017) ještě dodávají, že si také velmi často povídá samo pro sebe. Oblíbenou činností, je pro něj hra s řečí. Děti s touto pro ně novou dovedností experimentují a také ji rozvíjí.

„Rozdíly mezi dvouletými dětmi jsou veliké, a zatímco některé děti, zejména holčičky, už mluví poměrně dobře, jiné, častěji chlapci, se teprve pomalu rozjíždějí“ (Kutálková, 1996, s. 40).

Dle Langmeiera a Krejčířové (2006) je pro děti důležité zvládnout sémantickou složku řeči, musí se naučit rozlišovat významy slov a pochopit vztah znaku k označované skutečnosti. Nejprve děti užívají slova nepřesně. Neznají jejich správný význam nebo neznají správný výraz pro označení známé skutečnosti. Polášková (2018) ještě dodává, že si často samy tvoří tato slova analogií. Například místo slova „*vtulník*“ řeknou „*točí, točí.*“ V druhé polovině druhého roku pak dítě začíná chápat symbolický význam slov. Rozumí většímu počtu slov a také jich mnohem více užívá. Dítě ve věku dvou let umí

používat zhruba 200 – 300 slov. Důležitým faktorem pak je, že v době, kdy začíná rychlý nárůst slovníku, dítě již chápe, že každá věc má své jméno. Slova, která si dítě nejdříve osvojuje, jsou podstatná jména, zčásti pak i slovesa a některá přídavná jména. Později se učí používat zájmena spojená s časováním sloves.

Gramatická struktura jazyka se vytváří postupně v době, kdy dítě začne říkat první věty. *„Její základ je už připraven z doby, kdy ještě nemluvilo, ale už rozumělo. Původně slova neskloňná (haf, hají) se mění na slova, která podléhají pravidlům gramatiky. Nejdřív se objevuje skloňování (mámo ham), později i časování sloves (já jsem hajal). Gramatické struktury si dítě osvojuje analogicky, slova podobná mění podle jednoho vzoru, má zvláštní cit pro podobné gramatické situace, dokáže skloňovat a časovat slova, která slyší poprvé v životě“* (Kutálková, 1996, s. 43).

2.1.5 Kognitivní vývoj

Dle Piageta (2010) je ve dvou letech ukončen vývoj senzomotorické inteligence a začíná etapa symbolického a předpojmového myšlení. Langmeier s Krejčířovou (2006) uvádějí, že z tohoto hlediska je právě období dvou let završením inteligence, která závisí na vnímání a motorickém ovládnutí světa. Batolata jsou velmi zvědavá, láká je poznávat svět a učí se mu rozumět. Kognitivní schopnosti jsou doplněny poznávacími procesy, ty pomáhají dětem se adaptovat na podmínky a řešit situace, které přinese život. V průběhu druhého roku nastupuje symbolické uvažování. To znamená, že děti používají nějaký předmět či gesto, ale ve skutečnosti představují tyto předměty či gesta něco jiného. Symboly vlastně zastupují něco prostřednictvím něčeho jiného.

Z počátku bývají symboly, které děti používají, hodně konkrétní. Představa něčeho může být symbolem skutečného světa. Představu si tak lze vybavit kdykoliv, není totiž vázána na aktuální přítomnost zkoumaného objektu.

Důležitým prvkem u dětí batolecího věku je vzájemné napodobování a pozorování. Děti napodobují nějakou činnost prostřednictvím něčeho, jde vlastně o jednoduché symbolické ztvárnění. Děti nápodobu využívají při hře na „jako“. Například vaří brambory. Mají i své osobní symboly, které mají pro ně určitý význam. Ty se většinou podobají objektům, které zastupují. Například dítě „jako“ vaří brambory a brambory představují kostky. Díky těmto hrám se děti učí porozumět jednotlivým souvislostem a

vztahům. Experimentují a navozují různé situace, které si přehrávají a umožňují jim tak lepší pochopení (Langmaier, Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2012, Petrů-Kicková, 2017).

2.1.6 Emoční vývoj

Vývoj dětské psychiky se odráží v oblasti emocí. Dle Vágnerové (2012) se během druhého roku u dítěte vyvíjí schopnost prožívat různé emoce diferencovaněji, ale i přiměřeněji reagovat na emoce jiných lidí. Některé emoce mají větší význam než jiné, tím, že jsou ve vztahu k vývojovým procesům. Díky těmto různorodým emočním prožitkům začíná dítě rozumět samo sobě, uvědomuje si vlastní bytost a poznává pocity jiných lidí. Vágnerová (2012) uvádí ve své knize typické znaky emočního prožívání dětí batolecího věku. Batolata velmi často a snadno reagují **hněvem a vztekem**. Hněv a vztek jsou projevem na aktuální frustraci dítěte a souvisí s rozvojem sebeuvědomění a potřebou se prosadit. Například dítě vztekle protestuje proti rozhodnutí své matky. Takováto reakce pak signalizuje málo rozvinutou schopnost ovládat své emoce. Často se objevuje i **pocit studu**, který je reakcí na překročení nějaké normy. Děti začínají chápat, co od nich rodiče očekávají a jak mají jednat. S tímto úzce souvisí **projevy lítosti**, kdy se děti snaží situace napravit. Při rozvoji **sebehodnotících emocí** roste sebeuvědomění dětí. Následně potom zkoušejí limity svých možností. **Pocit zahanbení** děti prožívají, pokud jim rodiče dávají najevo svou nespokojenost. Pokud se jim, ale něco povede, dávají najevo **hrdost a pýchu**.

Ve druhém roce obvykle mizí u dětí obavy z neznámých lidí, mění se tak vztahy k lidem, což se odráží ve **změně vztahových emocí**. U dětí v tomto věku stále ještě trvá období **separační úzkosti**. Separační úzkost můžeme chápat, jako reakci dítěte na odloučení od matky. Na separační úzkost navazuje Langmaier, Krejčířová (2006) ve své knize, kde uvádí pokus Robertsona a Bowlbyho (1952, 1957), při kterém zjistili 3 fáze separační reakce u dětí:

- **fáze protestu** – dítě křičí a volá svou matku. Očekává, že pokud ji bude vytrvale volat, vrátí se
- **fáze zoufalství** – dítě křičí a volá málo, protože postupně ztrácí naději na přivolání matky. Stále ještě však odmítá navázat kontakt s druhými a odmítá i hračky

- **fáze odpoutání od matky** – dítě je v této fázi schopno se připoutat k jinému dospělému, protože postupně potlačuje své city k matce

Na separační úzkost můžeme navázat dalším typickým znakem a tím je **strach**. Strach můžeme u dětí pozorovat a spojit si ho s vývojovou proměnou kognitivních funkcí. Strach souvisí s pocitem nejistoty a lze se setkat i se strachem z opuštění matkou. **Žárlivost**, která bývá především na sourozence, se projevuje neochotou se o cokoli podělit nebo snahou se emotivně prosazovat za každou cenu (Vágnerová, 2012).

2.2 Vývojové období tříletého dítěte

Předškolní období zpravidla trvá od 3 do 6-7 let. Dle Langmeiera a Krejčířové (2006) je předškolní období v užším slova smyslu „*věkem mateřské školy*“. Vágnerová (2012) ještě dodává, že konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně a to nástupem dítěte do školy.

Předškolní věk můžeme charakterizovat vlastní pozicí ve světě a odlišností vztahu ke světu. Aby ho děti mohly poznávat, pomáhá jim k tomu představivost, kterou přizpůsobují vlastním možnostem poznání i aktuálním potřebám. Předškolní věk je také označován jako období iniciativy. To znamená, že děti si své aktivity potvrzují tím, že mají neustálou potřebu něco zvládat.

V sociální oblasti, která se zabývá rodinou a rozvojem vztahů s vrstevníky dochází k postupnému rozlišování. Aby bylo dítě připravené na život ve společnosti, musí přijmout řád, který mu upravuje chování k lidem v různých situacích. Naučí se tak spolupracovat s vrstevníky a na základě této spolupráce se u dítěte postupně rozvíjí prosociální chování (Vágnerová, 2012, Langmeier a Krejčířová, 2006).

2.2.1 Vývoj hrubé motoriky

Langmeier a Krejčířová (2006) označují motorický vývoj tříletého dítěte jako období stálého zdokonalování, které se projevuje zlepšenou pohybovou koordinací a větší hbitostí. Dítě dokáže běhat po rovině i po nerovném terénu velmi dobře a při tom padá jen zřídka. Do schodů i ze schodů chodí samo bez držení a střídá nohy. Bacus (2015) doplňuje, že zvládá bez problémů i relativně dlouhé procházky. Co se však u dětí rozvíjí

poměrně rychle je schopnost udržovat rovnováhu. Matějček (2005) uvádí, že nejenže dovedou chodit po špičkách, ale dovedou dokonce skákat snožmo nebo stát a skákat na jedné noze. Stejně jako Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že na rozdíl od batolecího období v předškolním období je pro dítě samozřejmostí házet s míčem a kopat do něj. Do míče kopají už s rozběhem a zvládají ho házet po způsobu dospělých.

2.2.2 Vývoj jemné motoriky

Co se týče pokroků v oblasti jemné motoriky u tříletých dětí, se zlepšuje zručnost, která se projevuje narůstající soběstačností. Dítě se dovede samo najíst, obléci, dokonce si zapne i knoflíky. Jediné co mu dělá problém je zavázat si tkaničky i když to zkouší. Také při toaletě potřebuje jen malou pomoc a mytí rukou umí stejně dobře.

U činností, které vyžadují přesnost, dítě upřednostňuje často jednu ruku. Dle Bednářové a Šmardové (2015) je to však teprve až ve čtyřech letech. Svoji zručnost pak cvičí při hrách s kostkami, pískem, plastelínou a s mnoha dalšími předměty. Učí se stříhat nůžkami, a zatímco ve školce je to pod vedením a dle návodu, doma to dělá živelně (Langmeier, Krejčířová, 2006, Matějček, 2005, Bacus, 2017).

Vývoj jemné motoriky zahrnuje i rozvoj vizuomotoriky, což je koordinace ruky a oka. S vizuomotorikou úzce souvisí zrakové vnímání. Bednářová a Šmardová (2015) uvádějí, že co se týče zrakového vnímání, tříleté děti jsou schopny přiřadit k sobě stejné barvy, vyhledat předmět ve stejné barvě jako vzor. Obtížnějším úkolem je ukázat na pokyn požadovanou základní barvu, to zvládají děti ve věku tři a půl roku. Právě zrakové vnímání spolu s motorikou má rozhodující vliv pro vnímání prostoru. Zvyšující se pohyblivost umožňuje dětem uchopovat hračky a zpřesňuje se koordinace oka a ruky neboli vizuomotorická koordinace.

2.2.3 Vývoj grafomotoriky

Bednářová a Šmardová (2015) uvádějí, že než začneme s dětmi dělat řízené pohybové cvičení na rozvoj grafomotoriky, je důležité znát lateralitu dítěte. Lateralita je pozvolný proces, avšak u dětí ve věku tří let se střídá období symetrického či asymetrického užívání rukou. Opatřilová (2003) dodává, že při grafomotorických cvičeních jde především o uvolnění svalových skupin. Grafomotorickému cvičení by vždy mělo

předcházet průpravné cvičení, jehož součástí by měla být práce s drobným materiálem, například se stavebnicí nebo prstová cvičení.

Kresba

Děti v předškolním období vyjadřují svůj názor v kresbě. Dle Vágnerové (2012) je kresba neverbální symbolickou funkcí, ve které se projevuje tendence zobrazit realitu, tak jak ji dítě chápe. Langmeier s Krejčířovou (2006) poukazují na to, že tříleté dítě už nedrží tužku v dlani, ale snaží se o špetkový úchop. Dle vzoru, napodobuje různé směry čáry, vertikální i horizontální. Nakreslí kruh a zvládne i křížek. Děti kreslí vše, co je nějak zaujme, ale velmi často zobrazují lidi. Vágnerová (2012) rozdělila vývoj kresby lidské postavy do tří stádií. Typická stadia pro tříleté děti jsou však jen dvě:

- **stadium hlavonožce** – toto stadium je charakteristické pro tříleté děti. Při kresbě postavy se zaměřují nejvíce na hlavu a obličej, který je pro ně důležitý při navazování sociálního kontaktu. Významným detailem jsou i končetiny. Nevládají však nakreslit tělo, proto končetiny vycházejí rovnou z hlavy
- **stadium fantazijního zpracování** – v tomto stadiu dětská kresba nerespektuje realitu zobrazení detailů. Typická je tzv. průhledná kresba

2.2.4 Vývoj řeči

Řečové dovednosti a schopnosti se u tříletých dětí značně zdokonalují. Dle Langmeiera a Krejčířové (2006) je jejich výslovnost ještě poměrně nedokonalá, mnohé z hlásek vyslovují nepřesně nebo se je snaží nahradit jinými. Pokroky jsou patrné i ve větné stavbě, zvětšuje se rozsah i složitost vět. Kromě souřadných souvětí začínají vytvářet i souvětí podřadná.

Vágnerová (2012, s. 215) uvádí „*Novým slovům se učí v rámci daného kontextu. Otázky typu „proč“ a „jak“ mají význam nejenom pro obohacení znalostí a dětského slovníku, ale také pro rozvoj správného vyjadřování. Děti se takto učí chápat komplexnější vztahy mezi objekty a situacemi a zároveň správně používat příslušné slovní výrazy jako jsou příslovce, spojky, předložky.*“

Ve věku tří let se každé normální dítě naučí jazyk, který jej obklopuje. U tříletých dětí se projevuje zájem o mluvenou řeč. Zvládají delší dobu naslouchat povídkám. Umí

reprodukovat říkanky, básničky, písničky, i když většinou ještě nedokonale, a jejich počet se neustále rozrůstá. Zná celé své jméno, správně označuje základní barvy a umí odříkat početní řadu do deseti, i když někdy s přeskokováním (Langmeier, Krejčířová, 2006, Průcha, Kořátková, 2013).

2.2.5 Kognitivní vývoj

U tříletých dětí stále probíhá etapa symbolického a předpojmového myšlení. Až kolem čtyř let se dítě dostává na vyšší úroveň, a to na úroveň názorného myšlení. Toto myšlení však dítěti zatím nedovoluje myslet logicky. To, jak dítě uvažuje, (Vágnerová, 2012) shrnula do několika bodů. Jde o to, jakým způsobem dítě nazírá na svět a způsob, kterým si vybírá informace. Děti předškolního věku nedovedou uvažovat komplexněji, ale ulpívají na vlastním názoru. Tato subjektivně podmíněná redukce informací se nazývá **centrace**. Pro děti je svět takový, jak vypadá. To, jak se situace jeví je pro něj velmi důležité. Proto právě **fenomenismus** představuje důraz na určitou, zjevnou podobu světa. S fenomenismem souvisí **prezentismus**. Ten se vyznačuje přetrvávající vázaností na přítomnost, na aktuální podobu světa. Jde o subjektivní jistotu, kdy se dítě může opakovaně přesvědčit o tom, že to, co vnímá, je doopravdy, takové, jak to vidí. Předškolní děti příliš nerozlišují to, co je skutečné, a to, co je fantazie. **Magičnost** jim pomáhá interpretovat dění v reálném světě. I když umějí odlišit živé věci od neživých, přiřítají vlastnosti živých bytostí i neživým objektům. Tomu se říká **antropomorfismus**. Díky těmto vlastnostem jsou děti schopné očekávat od neživých věcí projevy živých bytostí. **Arteficialismus** neboli způsob výkladu vzniku okolního světa znamená, že dítě si myslí, že nějaký člověk jej udělal. Například člověk dal na oblohu hvězdy a měsíc. Jako poslední je **absolutismus**. Dítě potřebuje mít jistotu. Každé jeho poznání musí mít definitivní a jednoznačnou platnost.

2.2.6 Emoční vývoj

Zatímco batolata často reagují hněvem a vztekem, děti v předškolním období bývají častěji pozitivně laděny, mají smysl pro humor. Jejich emoční prožívání je stabilnější a vyrovnanější. Ubývají i negativní emoční reakce. Jejich postupně rozvíjející se emoční paměť jim umožňuje si vzpomenout na svoje dřívější pocity. Projevy strachu jsou vázány na rozvoj představivosti. Děti si vytvářejí imaginární bytosti, baví je, když se mohou navzájem strašit. Mnohdy si pak navozují pocity, které jsou spojeny

s příjemným vzrušením. Bázlivost dětí se liší jejich temperamentem. Podle toho děti reagují na situace různým způsobem.

Rozvíjející se emoční inteligence dětem pomáhá chápat svoje pocity, ale i pocity druhých. Začínají chápat význam emocí, ví, že emoce mohou být pozitivní i negativní. V emočních prožitcích se zvládají lépe orientovat. Snadná je pro ně orientace v základních emocích, ale porozumět komplexnějším emocím je pro ně ještě dost obtížné.

Děti od tří let dovedou rozeznat, které dění má pozitivní účinky. Zatímco negativní emoce jsou pro ně obtížně rozeznatelné, teprve až ve čtvrtém roce dovedou rozlišit situace vyvolávající zlost a strach. To, že si uvědomují, jaké situace navozují určité pocity, což má vliv i na jejich chování, jim pomáhá chápat příčiny různých emočních reakcí.

Díky stále se zlepšující orientaci v emocích druhých, se rozvíjí u dětí schopnost empatie, kterou považujeme za součást emoční inteligence. Tříleté děti však zatím posuzují emoce druhých subjektivně.

Od předškolních dětí se očekává, že svoje emoce, především projevy chování jako jsou zlost a vztek ovládnou. Díky tomu, že jim lépe rozumí, je dovedou snáze ovládat. Nezvládají je však korigovat vždycky, protože emoční autoregulace se u nich teprve rozvíjí. Zhruba mezi třetím a pátým rokem se rozvíjí u dětí schopnost nedat najevo zlost a zklamání. Vše ale závisí na typu temperamentu (Vágnerová, 2012).

3 POHYB

3.1 Charakteristika pohybu

Borová, Trpišovská, Skoumalová, Smejkalová (1998, s. 22) charakterizují pohyb ve své knize následovně: *„Lidský pohyb obecně můžeme vymezit jako změnu vzájemného postavení částí lidského těla, jako změnu polohy (ohnutí paže v lokti apod.) nebo jako přemístění celého organismu v prostoru (např. při chůzi)“.*

Pohyb můžeme dělit na aktivní, který je vyvolaný činností svalů a pohyb pasivní, který je způsobený zevní silou.

3.2 Význam pohybu pro dítě

„Pohyb je základní potřebou dítěte a je spojen s vývojem tělesným, psychickým i sociálním, proto se uplatňuje při výchově dítěte ve všech oblastech. Praktické zprostředkování velkého množství životních kompetencí se děje v pohybové hře, ať už spontánní, nebo více či méně navozené a řízené učitelkou. Právě pro svou náležitost k dětskému věku je pohybová aktivita a hra prostředkem velmi přirozeným a účinným. Dětský rozvoj je bez těchto aktivit a činností nemyslitelný“ (Dvořáková, 2011).

Dle Petřů – Kickové (2017) je přirozený pohyb jednou ze základních potřeb dítěte. Úkolem pohybových činností je podpora přirozené snahy dítěte ve všech formách a podobách. Díky pohybovým činnostem se u dětí podporuje růst, stimuluje se tělesný vývoj a mentální vývoj, rozšiřuje se vnímání a poznávání, ovlivňují se emoce, ale také se prohlubuje spánek, nebo zintenzivňuje látková výměna. Děti pomocí pohybu navazují kontakt se svými vrstevníky a seznamují se s okolím. Učí se také vnímat své tělo v prostoru a nebát se nezvyklých poloh. Je tedy důležité v rámci dne v mateřské škole, aby byly zvolené činnosti přiměřené, aby se rozvíjely funkční schopnosti dítěte a i pohybové schopnosti. U dětí ve věku dvou až tří let je podstatné, abychom jim vytvářeli podmínky pro různorodý pohyb, tzn. rozvoj základní motoriky, do níž spadá rozvoj nelokomočních, lokomočních, ale i manipulačních dovedností. Pohybové aktivity u dětí ve věku dvou až tří let se realizují pomocí hry, která sleduje jejich poznávací vývoj.

3.3 Formy pohybu

Jak už bylo uvedeno v první podkapitole této kapitoly, pohyby dělíme na aktivní a pasivní. Aktivní pohyby využíváme při rozvíjení pohybových schopností dítěte. Můžeme je rozdělit na pohyby reflexní, volní a mimovolní. **Reflexní pohyby** „jsou jednoduché hybné odpovědi na podněty ze zevního i vnitřního prostředí zprostředkované centrální nervovou soustavou“ (Borová a kol., 1998, s. 22). Jedná se o pohyby, které jsou

neuvědomělé. Jsou to pohyby obranné, objevují se při pohybu, ale také když je tělo v klidu. Reflexní pohyby mohou ovlivňovat způsob a realizaci vykonávaného pohybu.

Borová a kol. (1998) uvádějí, že pokud si člověk určuje záměr a způsob provedení pohybů jedná se o **pohyby volní**, které vznikají na základě volního rozhodnutí reagovat na určitý podnět. Jedná se například o změny poloh končetin, pohyby očí, jazyka, rtů. K pohybům volním řadíme i pohyby lokomoční. Volní pohyby se vyskytují v podobě jednouchých pohybů, ale i v pohybovém celku. Opakem volních pohybů, jsou **pohyby mimovolní**, tzn. pohyby nechtěné a vůlí nepotlačitelné, například tiky.

Stejně jako Volfová a Kolovská (2018) uvádějí, že při výchovně-vzdělávací práci však nejvíce používáme **pohyby základní**. Ty si děti osvojují už od raného věku. Jedná se o pohyby získané. Řadíme k nim chůzi, uchopení předmětů a mnoho dalšího. Tyto pohyby dále dělíme do tří skupin:

- pohyby lokomoční – pohyby z místa na místo (chůze, běh, skok)
- pohyby nelokomoční – pohyby zaměřené na změny poloh těla
- pohyby manipulační – manipulace s předměty, uchopení, házení, chytání, kopání, kutálení, podávání

4 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 Charakteristika RVP PV

Dle Splavcové a Kropáčkové (2016) je Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání souhrnný dokument, který poskytuje mateřským školám základní rámec pro pojetí, organizaci a průběh předškolního vzdělávání.

„V lednu 2017 byl vydán dodatek, který obsahuje zcela novou kapitolu 10 „Vzdělávání dětí od dvou do tří let“. Vymezuje pravidla organizace vzdělávání dětí od dvou let a zejména další podmínky, které je nutné připravit pro poskytování kvalitního předškolního vzdělávání těmto dětem. Kapitola by měla poskytnout mateřským školám i zřizovatelům informace potřebné pro přípravu odpovídajících podmínek pro vzdělávání dětí od dvou let“ (Kropáčková, Splavcová, 2017, s. 28).

4.1.1 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání

Osobnostně orientovaný model předškolního vzdělávání, respektuje vývojová specifika a aktuální potřeby každého dítěte. Vymezuje požadavky, podmínky a pravidla pro vzdělávání dětí v institucionálních zařízeních, a to v požadované kvalitě. Zaměřuje se prostřednictvím vzdělávacích cílů a vzdělávacího obsahu na utváření základů klíčových kompetencí (Splavcová, Kropáčková, 2016).

V RVP PV (2018) je uvedeno, že úkolem předškolního vzdělávání v institucích je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu a poskytnout tak dětem přiměřené množství podnětů pro jejich rozvoj a učení.

4.1.2 Specifika předškolního vzdělávání

Specifika předškolního vzdělávání jsou vázána na fyziologické, kognitivní, sociální a emocionální potřeby dětí a dbají na to, aby byla při vzdělávání v plné míře respektována. Důležité je dětem zajistit vhodné a podnětné prostředí a využívat přiměřené metody a formy práce. Činnosti uspořádat do integrovaných bloků. Pro správnou volbu činností je nutná dobrá pedagogická diagnostika (Splavcová, Kropáčková, 2016, RVP PV, 2018).

4.1.3 Rámcové cíle

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet osobnost dítěte a jeho schopnost učení a poznávání, osvojování základů hodnot a vést je k samostatnosti a hledání místa ve společnosti. Proto učitelé sledují při své výchovně-vzdělávací práci tyto tři rámcové cíle, které jsou vymezeny v RVP PV (2018, s. 10):

- 1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání***
- 2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost***
- 3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí***

4.1.4 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence nabízejí pedagogům jasnou představu, kam mají ve své výchovně-vzdělávací práci směřovat, o co mají usilovat, jsou cílovou kategorií vyjádřenou v podobě výstupů. Jsou přínosem předškolního vzdělávání a přispívají k dalšímu vzdělávání a celoživotnímu učení. Jsou formulovány směrem k dítěti, které ukončuje

předškolní vzdělávání. Pro etapu předškolního vzdělávání jsou v RVP PV (2018, s. 11) za klíčové kompetence považovány tyto:

- 1. kompetence k učení**
- 2. kompetence k řešení problémů**
- 3. kompetence komunikativní**
- 4. kompetence sociální a personální**
- 5. kompetence činnosti a občanské**

Klíčové kompetence jsou v rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání formulovány jako očekávané výstupy a představují jednu z cílových kategorií vzdělávání dětí předškolního věku.

Tato práce vychází z oblasti: dítě a jeho tělo, jelikož se věnuje rozvoji hrubé, jemné motoriky a grafomotoriky. Na základě kompetencí z oblasti dítě a jeho tělo, byl vytvořen zásobník motivovaných činností, které jsou uvedeny v praktické části práce. Jsou to tyto kompetence: Zvládat základní pohybové dovednosti (chůzi, běh, lezení, plazení, manipulace s míčem, zvládat překážky, chůze mezi překážkami) a prostorovou orientaci. Koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla. Napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu. Běžné způsoby pohybu v různém prostředí (pohybovat se ve skupině dětí). Ovládat koordinaci ruky a oka. Zvládat jemnou motoriku (zacházet s grafickým, výtvarným materiálem a pomůckami).

4.1.5 Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah představuje hlavní prostředek vzdělávání dítěte a je uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí, které zajišťují komplexní pojetí předškolního vzdělávání. V RVP PV (2018, s. 14) jsou tyto oblasti nazvány:

- 1. dítě a jeho tělo**
- 2. dítě a jeho psychika**
- 3. dítě a ten druhý**
- 4. dítě a společnost**
- 5. dítě a svět**

Ve výchovně-vzdělávacím procesu je důležité propojovat v jednotlivých činnostech všechny tyto oblasti. Každá z nich je zpracována do dílčích vzdělávacích cílů, vzdělávací

nabídky, očekávaných výstupů a rizik. Dílčí cíle vyjadřují pro pedagoga to, co chce dítě naučit, co chce podpořit a k čemu chce dítě dovést. Vzdělávací nabídka je prostředkem k dosažení cílů. Představuje souhrn činností. Očekávané výstupy popisují dovednosti a vědomosti dítěte, které na konci předškolního období zpravidla zvládnou. Rizika představují situace a jednání, které mohou ohrozit vzdělávací záměry učitele (RVP PV, 2018). Splavcová a Kropáčková (2016, s. 69) ještě dodávají:

„Vzdělávací obsah v RVP PV vychází z běžného denního života dítěte předškolního věku a respektuje přirozenou celistvost osobnosti dítěte a jeho postupné osamostatňování a začleňování do životního a sociálního prostředí.“

4.2 Oblast dítě a jeho tělo

Dle RVP PV (2018, s. 15) je charakterizována oblast dítě a jeho tělo následovně: *„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům“.*

4.2.1 Dílčí vzdělávací cíle

Dílčí vzdělávací cíle, jež pedagog u dítěte podporuje dle Grůzové a Syslové (2015, s. 39):

- *uvědomění si vlastního těla,*
- *rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky,*
- *podpora přirozené snahy dítěte k pohybu,*
- *rozvoj a užívání všech smyslů,*
- *rozvoj fyzické i psychické zdatnosti,*
- *osvojení si věku přiměřených praktických dovedností,*
- *rozvoj dítěte o samostatnost při manipulaci s hračkami a předměty, samostatnost u jídla, samostatnost při oblékání a svlékání,*
- *osvojení si poznatků o těle a jeho zdraví,*

- *vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu.*

4.2.2 Vzdělávací nabídka

Vzdělávací nabídka, kterou pedagog dítěti nabízí, by se měla skládat z různorodých činností zaměřujících se na rozvoj motorických schopností a dovedností. Polášková (2018) dodává, že podmínkou úspěšné pedagogické práce je střídání nabídky činností, trénování návyků a praktických dovedností a především ponechání dostatečného prostoru pro volné hry a pohybové aktivity. V oblasti hrubé motoriky se jedná o lokomoční pohybové činnosti. Těmi jsou chůze, běh, skoky a poskoky, lezení. Dále pak jde o nelokomoční pohybové činnosti, činnosti na zdokonalování chůze, činnosti k podpoře skoků a mnoho jiných činností, kterými například mohou být házení míčem, přelézání, válení sudů, základní gymnastika. Nesmíme zapomenout na cvičení. Otáčení hlavou, jízda na kole v lehu na zádech, protahování paží nebo třeba pérování v kolenou. Pozornost bychom měli věnovat i činnostem, které jsou zaměřené na jednoduché pracovní a sebeobslužné úkony. V oblasti jemné motoriky jsou to činnosti manipulační, konstruktivní, hra s různými materiály a v oblasti grafomotoriky grafické prvky (Vágnerová, 2012, Grůzová, Syslová, 2015, Bednářová a Šmardová, 2015, Matějček 2005).

4.2.3 Očekávané výstupy

Na základě realizování činností ze vzdělávací nabídky a plnění vzdělávacích cílů přecházíme k očekávaným výstupům. Očekávané výstupy nám ukazují, co děti zpravidla zvládnou na konci předškolního období. V případě této bakalářské práce jsou to očekávané výstupy, jež dítě dokáže v období dvou a tří let. V oblasti hrubé motoriky to je: chůze do schodů i ze schodů, jízda na tříkolce, chůze, běh, skoky, lezení, přeskočení nízké překážky atd. V oblasti jemné motoriky je to: navlékání korálků, stavění kostek, jíst lžící, převléknout se, samostatně použít toaletu, umýt se atd. V oblasti grafomotoriky je to: napodobování vertikální, horizontální a kruhové čáry, ve třech letech pokus o hlavonožce. (Bednářová a Šmardová, 2015, Grůzová, Syslová, 2015, Matějček, 2005, Vágnerová, 2012)

5 METODY A ZÁSADY PRÁCE S DĚTMI OD DVOU DO TŘÍ LET

„Při vzdělávání dětí mladších tří let musí být pedagog v řízených činnostech aktivnější, více podněcovat zájem dítěte, být dítěti vzorem pro nápodobu, více slovně komunikovat i gestikulovat. Dá se říci přehrávat. Metody výchovně-vzdělávacích činností jsou podobné jako v běžné více třídě, častěji se liší formy. Činnosti, které lze běžně provádět s většími dětmi ve skupině, je třeba s dětmi raného věku uskutečňovat s menší skupinou nebo individuálně. Nejdůležitější součástí učení dítěte raného věku je volná hra. Při té musí pedagog ostražitější a pozornější“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 67).

5.1 Klasické pedagogické zásady

Dle Opravilové (2016) pedagogika stanovuje pro záměrné a soustavné výchovné a vzdělávací působení určitá obecná pravidla, která je potřeba znát a dodržovat, protože právě tato pravidla zvyšují pravděpodobnost dosažení dobrých výsledků.

Při výchově a vzdělávání dětí ve školách je důležité, aby měla učitelka na paměti čtyři klasické pedagogické zásady. Tyto zásady již popsal Komenský ve svém díle s názvem „*Velká didaktika*“. Mimo jiné je popisují Kicková (2017) i Opravilová (2016) a jedná se o tyto zásady:

- **přiměřenosti** – Na dítě se kladou jen takové nároky, které jsou schopny vzhledem k zaostávání, přetěžování nepřiměřeným množstvím nebo náročností zvládnout. Aby byly podněty pro děti přiměřené, je potřeba dobře znát věkové a i individuální zvláštnosti dětí, které zabrání přetěžování dětí nepřiměřenými podněty nebo demotivaci poznatků, které děti již zvládly v předchozím stupni vývoje.
- **postupnosti** – Pokud dítě zvládá nižší stupeň požadavku, můžeme přejít k vyššímu stupni.
- **názornosti** – Aby dítě novou věc pochopilo, je důležité kromě slovního vysvětlování mu věc předvést. Dle Bednářové a Šmardové (2005) je důležité, aby mělo dítě možnost pojmenovanou věc vidět, slyšet, ohmatat, cítit a vyzkoušet si ji. Dítě tak rozvíjí všechny své smysly. To dítěti umožňuje

srovnávat, hledat podobnost a rozdíly, získávat zkušenosti, představu o věcech a jevech, které ho obklopují. Nejsnáze se děti učí nápodobou. Snaží se opakovat činnosti po dospělých. Názornost zvyšuje zájem dítěte, jeho motivaci.

- **trvalosti** – Neboli opakování. Dětem volíme při výchově a vzdělávání takové činnosti, které je zaujmou natolik, že mají chuť je opakovat. Díky opakování jsou tyto poznatky, dovednosti a návyky trvalejšího charakteru.

Mezi další zásady, které uvádí Opravilová (2016) ve své knize jsou zásady:

- **jednotnosti,**
- **cílevědomosti,**
- **aktivnosti,**
- **důslednosti.**

5.2 Klasické pedagogické metody

Kicková (2017) uvádí, že u dětí ve věku dvou a tří let převažuje citová stránka osobnosti nad rozumovou, proto je vhodné používat metody, které rozvíjejí převažující citovou oblast. Nejvíce používaná metoda je metoda **příkladu**. U této metody dítě napodobuje nejen dospělé, ale i své vrstevníky. Metodu příkladu lze spojit s metodou **hodnocení** a **povzbuzení**. Při hodnocení a povzbuzení by si měla dát učitelka pozor na to, aby hodnotila u dítěte příklad samotného chování nikoliv osobnost dítěte. Metodou **cvičení** upevňujeme u dítěte získané poznatky a dovednosti, které si tak postupně zpřesňují a automatizují. **Vysvětlování** a **poučování** používá učitelka ke konkrétním praktickým činnostem.

5.2.1 Praktické činnosti

Nejvíce používanými metodami ve výchovně vzdělávací práci s dvou až tříletými dětmi jsou praktické činnosti. Činnosti by měla učitelka organizovat tak, aby dítě mohlo odhalit charakteristické vlastnosti předmětů a vztahy mezi nimi. Tím, že děti s předměty zacházejí, se učí chápat a poznávat jevy z okolního světa.

5.2.2 Názorné metody

Tyto metody jsou jedny z nejvhodnějších při práci s nejmladšími dětmi. Děti se pomocí hmatu, tím že s předměty manipulují, seznamují s jejich vlastnostmi. Poznávají povrch, tvar, a mnoho dalších vlastností předmětu.

5.2.3 Verbální metody

Verbální metody se u dvou a tříletých dětí už tolik nepoužívají, proto je také řadíme až na poslední místo. Děti tak raného věku potřebují názorné a praktické metody a ne teoretické výklady. Aby dítě snáze pochopilo a uvědomovalo si, o čem dětem vyprávíme, musí tyto metody navazovat na jeho zkušenost a předešlé poznatky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CÍL PRAKTICKÉ ČÁSTI, OTÁZKY A KRITÉRIA K EVAULACI

6.1 Cíl praktické části

Cílem mé praktické části je vytvoření zásobníku motivovaných pohybových aktivit dětí této věkové kategorie. Zaměřit se na vhodnost výběru těchto aktivit a pomocí strukturovaného pozorování ověřit, zda jsou tyto aktivity pro děti přiměřené a zajímavé.

6.2 Otázky k evaulaci

1. Jak jsou děti motivované do činností?
2. Co ovlivňuje zapojení dětí do činností?
3. Jak dlouho děti vydrží u činnosti?
4. Jaký vliv na provádění činností má pohlaví dítěte?

6.3 Kritéria k evaulaci

1. Jak jsou děti motivované do činností?

- motivace písni, básní, pohádkou, pohybem a obrázky

2. Co ovlivňuje zapojení dětí do činností?

- zapojily se všechny děti, nezapojily se některé z dětí, činnosti zvládly všechny děti, činnosti nezvládly některé z dětí, proběhla motivace do činností, čím byla doplněna motivace

3. Jak dlouho děti vydrží u činnosti?

- 5 minut, 10 minut, 15 minut, 20 minut, 25 minut

4. Vliv pohlaví na provádění činností

- Zvládly dívky i chlapci, zvládly dívky, zvládli chlapci, nezvládli někteří z chlapců, nezvládly některé z dívek

7 CHARAKTERISTIKA VZORKU

Ve třídě, kde byla realizována praktická část mé bakalářské práce, je zapsáno 20 dětí, z toho 12 děvčat a 8 chlapců, třída je heterogenní. V době realizace projektu tj. od září do konce ledna jich však nastoupilo celkem 15. Děti jsou věku dvou a tří let. Vzhledem k této skutečnosti je vybavení třídy přizpůsobeno. Děti během 1. pololetí přicházely do mateřské školy průběžně, což významně ovlivňovalo zvládání jednotlivých činností. Pedagogickou činnost zajišťují dvě učitelky, které spolupracují na programu výchovné a vzdělávací činnosti. Zkušenost první učitelky je 15 let a zkušenost druhé učitelky 3 roky.

V této třídě se vzdělávají a vychovávají děti podle třídního vzdělávacího programu „*Jaro, léto, podzim, zima s kamarády je nám prima*“. Třídní vzdělávací program obsahuje pět integrovaných bloků a výstupy v podobě kompetencí. Nově příchozí děti se zde seznamují s novým prostředím, kolektivem a společenským soužitím. Děti získávají všeobecný přehled o světě kolem sebe. Vytvářejí si hygienické, společenské a pracovní návyky. Na základě kompetencí vycházejících z třídního vzdělávacího programu byl vytvořen zásobník motivovaných činností. Činnosti v praktické části byly uskutečňovány v období od září do ledna.

8 METODOLOGIE

V praktické části jsou prezentovány aktivity rozvíjející motorické dovednosti a schopnosti a jejich výsledky. Zaměření na výzkumné otázky: Jak jsou děti motivované do činnosti? Co ovlivňuje zapojení dětí do činností? Jak dlouho děti u činnosti vydrží? Jaký vliv na provádění činností má pohlaví dítěte? Toto výzkumné šetření bylo realizováno prostřednictvím strukturovaného pozorování.

8.1 Pozorování

Pozorování patří k nejčastějším metodám používaným k poznání dítěte v mateřské škole. Pozorování dělíme na **záměrné**, neboli plánované s formalizovanými písemnými záznamy, nebo **nahodilé**, z něhož, se dělají průběžné poznámky, které se po určité

době sumarizují. Pokud si zaznamenáváme výsledky pozorování do připravených archů s určitými kategoriemi, jedná se o pozorování **strukturované**. Velkou pomocí nám mohou být i záznamy z **nestrukturovaného pozorování**. Nemusí to být dlouhé záznamy, stačí si jen napsat stručnou poznámku, která postupně zaměřuje naši pozornost k další diagnostické činnosti.

Při pozorování dítěte bychom se měli zaměřit především na komplexnost a přesně si definovat co u dítěte chceme pozorovat. Nejčastěji pozoruje učitel děti při hře. Právě z jejího charakteru a obsahu se dá poznat, jak dítě vnímá svět. To jak je dítě zručné a obratné při manipulaci s hračkami nebo předměty, nám ukazuje stupeň vývoje hrubé a jemné motoriky. Můžeme však sledovat úroveň řečového projevu, sociální chování dítěte nebo míru aktivity.

Informace získané z pozorování nám pomáhají lépe poznat osobnost dítěte. Velmi snadno z pozorování zjistíme informace o tom, jak se nám daří zvládat rozvíjení kompetencí (Syslová, 2018). Svobodová (2010) ještě dodává, že tyto výsledky získané z pozorování dále slouží ke zkvalitnění pedagogického procesu, k prospěchu a pokroku jednotlivých dětí.

9 SBORNÍK AKTIVIT

9.1 Aktivity rozvíjející hrubou motoriku

9.1.1 Sbíráání brambor

Obr. č. 1 Sbíráání brambor

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky, ovládnání pohybového aparátu to znamená lezení, chůze po stopách se střídáním nohou.

Výstup

Zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla.

Popis činnosti

Tato činnost spočívá v tom, že děti se mají dostat k poli plného brambor. Cestou musejí zvládnout přejít řeku, to znamená chodit po stopách a prolézt tunelem, vzít jednu bramboru a zase se vrátit tunelem a přes řeku zpátky.

Organizace činnosti

Činnost byla organizována ve třídě. Na jednom konci třídy bylo vytvořené pole plné brambor a děti se měly skrz překážky k němu dostat. Cesty připravíme dvě. Jednu, kterou se děti dostanou na pole a druhou stejnou, kterou se dostanou zpátky.

Motivace

Rozhovor s dětmi: Co je brambora? Kde ji najdeme? Následně motivace písní „*Kopu, kopu brambory, mám jich plné komory. Uvařím je na loupačku, pozvu na ně naší Kačku. Ta se bude mít. Ta se bude mít*“. Další motivace je básně „*Kutálí se ze dvora, velikánská brambora. Neviděla, neslyšela, padla na ní závoro. Kam koukáš, ty závoro? Na tebe ty bramboro. Kdyby tudy projel vlak, byl by z tebe bramborák*“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti, tedy celkem devět dětí. Z toho šest chlapců a tři dívky.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Tato aktivita byla na deset minut. Všechny děti vydržely až do konce.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Činnost zvládly všechny děti až na jednoho chlapce. Ten nezvládl střídat nohy při chůzi po stopách.

Reflexe

Děti se u této aktivity náramně bavily. Nejvíce je bavilo prolézat tunelem. Tunel představoval pro děti neobvyklou překážku. Lezení je pro děti přirozený způsob pohybu, proto také zvládly všechny děti. Jednomu chlapci dělalo potíže střídat nohy při chůzi po stopách. Je potřeba se v rámci individuálního rozvoje na něj více zaměřit a procvičovat s ním tento pohyb. Děti ocenily pomůcku, a to brambory, které byly opravdové. Na konci této aktivity jsem si s dětmi sedla do kruhu a společně jsme si povídali o tom, co všechno se dá z brambor dělat. Například bramborová kaše, která byla ten den k obědu. Děti poté chtěly ještě prolézat tunelem tak jsem je nechala, ať si to užijí.

9.1.2 Chodím si to do školky

Obr. č. 2 Chodím si to do školky

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky, ovládnutí pohybového aparátu, rozvoj smyslů (sluch).

Výstup

Zvládat základní pohybové dovednosti (chůzi, běh, lezení, plazení, napodobit jedouchý pohyb dle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu) a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (pohybovat se ve skupině dětí), vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat zvuky).

Popis činnosti

Děti v rámci písně střídají různé pohyby. Na začátku písně, je uvedeno, který pohyb mají provést. Tento pohyb dělají až do té doby než začne píseň znovu. Tam je pak uveden další pohyb. Pohyby si vymýšlíme. Například chodím, běžím, lezu, letím, atd.

Organizace činnosti

Činnost provádíme ve třídě. Je důležité děti předem seznámit s pravidly této aktivity. Děti se musí pohybovat bezpečně a mít od sebe odstup, aby se nikomu nic nestalo.

Motivace

Děti motivujeme písní „*Chodím si to do školky, pro kluky i pro holky. Tam se na mě všichni těší, tam mám i své bačkorky. Běžím si to do školky, pro kluky i pro holky. Tam, se na mě všichni těší, tam mám i své bačkorky*“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti až na dva chlapce. První chlapec se nerad pohybuje při pohybové hře mezi ostatními dětmi. Necítí se tak bezpečně. Nabídla jsem mu, že půjdu s ním, ale odmítl. Nakonec se do činnosti zapojil v roli hudebního doprovodu. U druhého chlapce je problém s vývojem motoriky. Je o dva roky ve vývoji pozadu, tudíž pohyby nezvládl. Celkem se zapojilo do činnosti 12 dětí. Z toho 7 chlapců a 5 děvčat.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Tato činnost trvala deset minut a všechny děti vydržely až do konce.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Dva chlapci tuto činnost nezvládli.

Reflexe

Děti při této činnosti bavila rozmanitost pohybů. Po chvíli byl pro udržení větší pozornosti dětí, ještě zvolen zvukový signál hra na triangel, který signalizoval změnu pohybů. Dva chlapci, se do činnosti nezapojili. Chlapcům byla nabídnuta hra na ozvučná dřívka, a možnost podílet se na hudebním doprovodu. Jeden chlapec tuto nabídku využil. Druhý chlapec, který je opožděný v motorickém vývoji, zpočátku setrval v roli pozorovatele. On sám vnímá, že činnosti nezvládá jako ostatní, a proto se do těchto činností zapojuje sám od sebe jen zcela výjimečně. Kolegyně, se s ním poté snažila všechny pohyby provést. Po této aktivitě byla dětem předvedena správná technika vydýchávání. Vyzkoušely si to a pak si lehly na záda, aby si odpočinuly. K odpočinku jim byla puštěna relaxační skladba. Když vstaly, ukázala jsem jim „hadrového panáka“. To znamená jak si vytřepat nohy i ruce. To se jim líbilo a smály se u toho.

9.1.3 Paleček a obr

Obr. č. 3 Paleček a obr

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, koordinace ruky a oka). Manipulace s náčiním (míč).

Výstup

Zvládat základní pohybové dovednosti, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (manipulace s míčem, pohybovat se ve skupině dětí).

Popis činnosti

Úkolem této činnosti je si podávat míče v kroužku z ruky do ruky. Kutálet míč kamarádům.

Organizace činnosti

Činnost probíhá ve třídě. Děti sedí v kroužku a postupně plní úkoly s míčem.

Motivace

Děti byly do této činnosti motivovány krátkým příběhem z leporela „O Palečkovi“. Dále pak písni „*Paleček je chlapeček, vlasy má jak střepeček, hbitý je jak ještěrka, oči má jak veverka. Nosíček jak otazníček, líčka voní od jablíček, a pod tím vším pusinka, je jak brusinka*“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Celkem se zapojilo deset dětí. Z toho šest dívek a čtyři chlapci.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Tato činnost trvala 15 minut. Všechny děti vydržely až do konce.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Tuto činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví.

Reflexe

Tato činnost byla překvapující. Nejen, že děti bavila, ale tuto činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví. Činnost byla jednoduchá a vhodně zvolená. Děti u aktivity seděly a zapojen byl převážně jen automatický pohyb rukou jedním směrem. Byla znát síla sounáležitosti v této skupinové hře a zároveň dětí. Děti měly v kroužku jeden malý míček (paleček), který si podávaly z ruky do ruky. Poté byl do kruhu přidán další míček, který však byl větší (obr) a oba míčky kolovaly v kroužku. Zároveň se však nesměly potkat. Děti soucítily s palečkem a pomáhaly mu s rychlostí a výkřiky nadšení utéct. To samé bylo i při posílání míčku. Nejprve si děti posílaly mezi sebou jen jeden míček. Pak dostaly míčků více. To děti bavilo, protože nestíhaly a snažily se co nejrychleji míček posílat od sebe ostatním dětem.

9.1.4 Cesta tří králů

Obr. č. 4 Cesta tří králů

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, ovládnutí pohybového aparátu).

Výstup

Zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, skok, chůze mezi kužely).

Popis činnosti

Úkolem této aktivity je projít cestu plnou překážek. Po třídě rozestavíme molitanové kostky, které děti překračují. Poté dáme kužely a děti chodí mezi nimi. Na konec této dráhy dáme na zem lano a děti se jej snaží snožmo přeskočit. Každý, kdo jde touto dráhou má na hlavě korunu, jako ji měli Tři králové.

Organizace činnosti

Činnost probíhá ve třídě. Cestou jde vždy jeden, ostatní sedí na lavičce a fandí. Ten, kdo jde má na hlavě korunu.

Motivace

Děti motivujeme příběhem „*Tři králů*“. Dále pak písní „*My tři králové jdeme k vám, štěstí, zdraví vynšujem vám. Štěstí, zdraví, dlouhá léta, my jsme k vám přišli z daleka*“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Celkem se zapojilo 12 dětí. Z toho šest chlapců a šest dívek.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Časová náročnost této aktivity byla 15 minut. Děti u činnosti vydržely do té doby, než přišly na řadu. Když cestu prošly, a musely čekat na zbytek, už je to přestávalo bavit.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Celou tuto činnost zvládly jen čtyři děti, a to tři dívky a jeden chlapec.

Reflexe

Tato činnost byla pro děti náročnější. Překážková dráha vyžaduje od dětí soustředěnost, orientaci v prostoru i míru trpělivosti vzhledem k postupnému zdolávání překážek. Tato činnost byla nejnáročnější. Pět dětí nezvládlo chůzi mezi kužely, tři děti zase nezvládly střídat nohy při překračování překážek. Jeden chlapec navíc k tomu nezvládl přeskočit snožmo provaz. Z důvodu náročnosti této činnosti,

měla být zvolena jen jedna aktivita (např. překračování kostek z molitanu). Je tedy lepší nejprve s dětmi nacvičit jednu činnost a poté přidávat další. To, že děti čekaly na ostatní, bylo pro ně velmi náročné. Neudržely pozornost, nakonec veselými pokřiky a tleskáním fandily ostatním.

9.2 Aktivity rozvíjející jemnou motoriku

9.2.1 Princeznička na bále poztrácela korále

Obr. č. 5 Princeznička na bále poztrácela korále

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka), rozvoj a užívání všech smyslů, a to konkrétně hmat. Osvojení si věku přiměřených praktických dovedností (manipulační činnosti a jednoduché úkony s materiálem – modelovací hmota a pomůcky – špejle, nůžky).

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s výtvarným materiálem – nůžkami, modelovací hmotou). Postupovat podle pokynů a instrukcí.

Popis činnosti

Tato činnost se skládá z více aktivit. Nejprve je potřeba si rozehrát modelovací hmotu v dlaních mačkáním a následně z ní vyválet hada. Pomocí nůžek děti hada nastříhají na větší kousky, aby se daly navléknout na špejli. A pak už jen všechny korále navléknout.

Organizace činnosti

Činnost byla organizována tak, že děti byly posazeny ke třem stolům po pěti. Ten, kdo potřeboval pomoc, zavolal.

Motivace

Děti byly motivovány básní „*Princeznička na bále, poztrácela korále. Její táta, mocný král, Honzík si zavolal: Honzíku, máš namále, přines nám ty korále! Honzík běžel na horu, nakopal tam bramboru. Vysypal je před krále: tady jsou ty korále. Větší už tam neměli, snědli je už v neděli*“. Nepřímou motivací bylo, že na ranní hru měly děti přichystané velké korále na navlékání. Ve třídě byly vyvěšené obrázky, které názorně zobrazovaly děj říkanky.

Zapojení do činnosti

Do této aktivity se zapojily všechny děti. Těšily se na svou první práci s modelovací hmotou v mateřské škole. Celkem se zapojilo 15 dětí, z toho osm dívek a sedm chlapců.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Činnost byla časově náročnější, ale všechny děti vydržely až do konce. Činnost trvala 20minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Dívky tuto činnost zvládaly zcela samostatně, zatímco 5 chlapců ji samo nezvládalo a vyžadovalo pomoc.

Reflexe

Činnost zvládla většina dětí. Některé děti vyžadovaly pomoc s válením modelovací hmoty do tvaru hada, některé, vyžadovaly pomoc při navlékání korálů na špejli a některé děti vyžadovaly pomoc při stříhání. Nezvládly otevřít nůžky a tak byly použity dvojité nůžky. Díky těmto nůžkám se děti učily správnou techniku stříhání. V této

činnosti byla důležitá koordinace ruky a oka, bylo zřejmé, že mnoho dětí v této oblasti nebylo vyzrálé. Ručičky děti při práci střídaly, bylo znát, že ještě není vyhraněna jejich laterálita.

9.2.2 Hrajeme si na vrabečky

Obr. č. 6 Hrajeme si na vrabečky

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka). Manipulace a jednoduché úkony s pomůckami.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s drobnými pomůckami a materiálem – kolík, papír) a rozlišovat základní barvy.

Popis činnosti

Úkolem této činnosti je nejprve zmuchlat různě barevný papír do tvaru koule, který představuje zrní pro ptáčky. Volíme měkký balicí papír. Tyto koule se pak naskládají do krmítka a kolem něj. Na jiném místě ve třídě připravíme ošatku s ptáčky, která představuje jejich hnízdo. Děti dostanou do rukou kolíčky a mají za úkol do nich brát koule a následně je přenášet z krmítka do hnízda. Důležité je, aby se kolíčky daly

snadno otevírat. Po přenesení všech koulí respektive zrní, můžeme s dětmi zrní roztřídit podle barev. Proto volíme jen základní barvy, aby to bylo přiměřené jejich věku.

Organizace činnosti

Při této činnosti mají děti volný pohyb po třídě. Důležité je si stanovit pravidla aktivity. To znamená, že nikdo nesmí běhat, aby nedošlo ke zranění.

Motivace

Děti byly motivovány básní „*Letí, letí vrabeček, v zobáčku má drobeček, do hnízdečka sedne, svá křídélka zvedne. Čimčarara čim, čim, čim, čím své děti nakrmím*“ a písni „*Típ, típ, típ. Vrabec vrabce štíp. Vytrhli si po peříčku, hádali se o písničku. Komu to jde líp, komu to jde líp. Típ, típ, vrabec, vrabce štíp. Hádali se pod jabloní, hned u louže spadli do ní. Letěli jak šíp, letěli jak šíp*“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Soutěžily mezi sebou, kdo stihne nasbírat více zrníček, i když tato hra nebyla soutěživého charakteru. Celkem se do činnosti zapojilo 14 dětí, z toho osm chlapců a šest dívek.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Děti vydržely u činnosti jenom první polovinu. Byly rozváděné sbíráním zrní. Když pak třídily zrní podle barev, už je to přestávalo bavit. Nedávaly pozor a odbíhaly. V tu chvíli jsem činnost přerušila a zaměřila se na něco jiného. Činnost trvala 5 minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Tuto aktivitu nezvládly dvě dívky a dva chlapci.

Reflexe

Tuto činnost zvládly skoro všechny děti. Ně kterým dětem déle trvalo otevřít kolíček a chytit do něj papír, ale vzhledem k jejich nízkému věku, tuto činnost zvládly dobře. Navíc je aktivita sbírání zrní bavila. Čtyři z dětí nezvládly chytit do kolíčku papír. Kolík otevřely, ale zbytek nezvládly. Jednalo se o dva chlapce a dvě dívky. Bylo jim

nabídnuto, že si mohou udělat zobáček z prstíků. Z důvodu, že děti vydržely u činnosti jen první polovinu, bylo by ji vhodné příště rozdělit do dvou dnů.

9.2.3 Pečení perníčků

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky, manipulace a jednoduché úkony s pomůckami a materiálem. Seznámit děti se správným postupem výroby vánočních perníčků.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s drobnými pomůckami a materiálem – těsto, vykrajovátka).

Popis činnosti

Nejprve zpracujeme těsto na perníky, když je těsto hotové, necháme každého, aby si zkusil těsto zpracovávat. Za pomoci válečku těsto vyválíme. Opět necháme děti, aby si to zkusily. Každý si pak vybere tvar vykrajovátka a společně vykrajujeme. Následující den dáme dětem tubičky s polevou, aby si zkusilo každé svůj perník ozdobit. Když poleva zaschne, uděláme si s dětmi hostinu, na které perníky ochutnáme.

Organizace činnosti

Jelikož je tato aktivita časově náročnější, rozdělíme ji do tří dnů. První den s dětmi uděláme těsto, druhý den perníky upečeme a ten třetí je ozdobíme. Činnost provádíme, tak, že si spojíme dva stolečky k sobě, aby nám vznikla velká pracovní plocha a všichni se ke stolu vešli.

Motivace

Děti byly motivovány pohádkou „O Jeníčkovi a Mařence“. Pohádka byla hrána pomocí maňásků. Pomocí obrázků k pohádce jsem dětem vyprávěla pohádku. Tyto obrázky byly ve třídě rozvěšeny už od rána, aby si je děti mohly prohlížet. Děti měly ráno nachystané na volnou hru jednoduché omalovánky perníčků. Dále jsem dětem vyprávěla, že perníky se pečou i na Vánoce a že my upečeme vánoční perníky, jelikož se Vánoce blíží. Při pečení měly děti puštěné vánoční koledy, které spolu s vůní perníků navozovaly příjemnou vánoční atmosféru.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Některé děti pekly perníky poprvé, pro ně to byla nová zkušenost. Celkem se zapojilo 12 dětí, z toho sedm dívek a pět chlapců.

Jak dlouho u činnosti vydrží

Děti u činnosti vydržely až do konce, vzhledem k časové náročnosti této aktivity byla rozdělena do dvou dnů. U této činnosti děti vydržely 20 minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Činnost zvládly všechny děti. Chlapci i dívky.

Reflexe

Tato aktivita byla pro děti sváteční. Zažívají ji jen jednou do roka a navíc je to aktivita s odměnou. Pro některé děti byla tato aktivita zároveň novou zkušeností. Všechny děti pracovaly dle svých schopností a možností. Vysloveně si to užívaly. Koledy přispěly k vytvoření vánoční pohodové atmosféry. Každý vykrajoval perníky, druhý den si každý ozdobil tři perníky. Jeden pro sebe a zbylé dva pro rodiče. Měly pak velkou radost, když každý mohl svůj výtvar dát na ochutnání rodičům. Ten den co se perníky zdobily, probíhala ve třídě hostina. Děti dostaly do hrnku čaj a každý si snědl svůj perník.

9.2.4 Sněhulák

Obr. č. 7 Sněhulák

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka). Manipulace a jednoduché úkony s pomůckami (pinzeta) a materiálem (vata).

Výstup

Spolupracovat s ostatními, dodržovat pravidla hry, třídít soubory podle určitého pravidla (barvy).

Popis činnosti

Ze tří zavařovacích sklenic vyrobíme sněhuláky. Každý sněhulák má jinou barvu šály. Modrá, červená a žlutá. Dřevěnou kostku označíme těmito barvami. Natrháme vatu na kousky a uděláme z ní kuličky. Děti hází kostkou. Podle toho, která barva jim padne, vezmou do pinzety kousek vaty a dají jí do příslušné sklenice. Když se některá ze sklenic naplní, vyprázdníme všechny a začínáme znovu.

Organizace činnosti

Děti posadíme ke stolům po třech, pokud to vychází. Na každý stůl dáme tři sněhuláky ze sklenic, kostku a pinzetu. Děti postupně obcházejí a pozorujeme je, jak jim to jde, popřípadě kontrolujeme a vysvětlujeme postup hry.

Motivace

Do této činnosti byly děti motivovány básní „*Sněhuláček, panáček na hlavě má plecháček. Místo očí uhlíky, na kabátě knoflíky. Stojí venku, stojí bos, červený má z mrkve nos*“. Následovala píseň „*Postavil jsem sněhuláka na stráni, aby hlídal krajáč mléka k snídani. Stojí tam jako pán a já musím hlídat sám.*“

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. To znamená dívky i chlapci. Celkem se do činnosti zapojilo osm dětí, z toho tři dívky a pět chlapců.

Jak dlouho u činnosti vydrží

Děti vydržely u činnosti dvě kola. To znamená, že dvakrát naplnily sklenice. Poté jsem činnost změnila, aby se nezačaly nudit. U činnosti vydržely deset minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Tuto činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví.

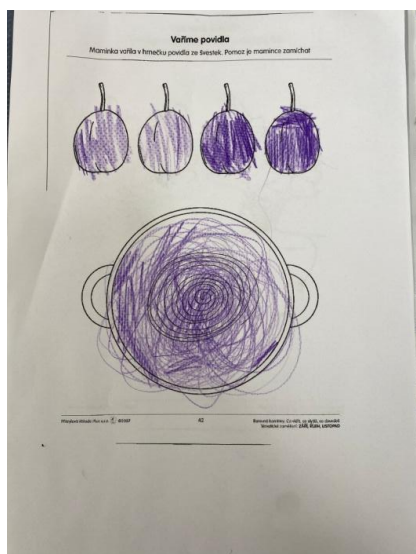
Reflexe

Tato činnost děti hodně zaujala. Líbili se jim sněhuláci. Při této činnosti se děti naučily, že každá hra má svá určitá pravidla, která je potřeba dodržovat. Že musí každý počkat, než se na něj dostane řada. Navzdory nízkému věku, to děti velmi rychle pochopily. Děti zvládaly rozeznat barvy, jen jednomu chlapci se pletla červená barva se žlutou. Sněhuláky máme vystavené na polici a některé děti si ještě teď, tuto aktivitu v rámci ranní hry vyberou. Tato aktivita byla vyzkoušena i v kruhu, kdy se jeden po druhém vystřídal. Po naplnění sklenic, odpovídaly děti v kruhu na otázky, respektive ukazovaly, která sklenice je plná? Která sklenice je prázdná? Důležitým poznatkem je, že ačkoliv ty samé děti nezvládly při činnosti (hrajeme si na vrabečky) otevřít kolík a chytit do něj papír. Při této aktivitě zvládly do pinzety uchytit vatou. Pinzeta pro ně byla jednodušší na manipulaci. U pinzety stačilo jen zachytit kousek vaty a pak ji zmáčknout. U této aktivity si děti zároveň nevědomky procvičovaly uvolňování ruky a koordinaci pohybů.

9.3 Aktivity rozvíjející grafomotoriku

9.3.1 Vaříme povidla

Obr. č. 8 Vaříme povidla

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, koordinace ruky a oka). To znamená vyzkoušet si krouživé pohyby ruky a seznámit se s technikou správného držení tužky.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s grafickým a výtvarným materiálem – tužka a papír).

Popis činnosti

Dětem rozdáme pracovní list, na kterém je namalovaný velký hrnec a pastelky. Nejprve si s dětmi vyzkoušíme pohyb ruky ve vzduchu a vysvětlíme jim, že krouživými pohyby se míchají povidla.

Organizace činnosti

Činnost je organizována ve třídě u stolečků. Každému dáme papír s předlohou a pastelku.

Motivace

Rozhovor: Co jsou to povidla? Děti motivujeme písní „*Honza povídá, voní tu povidla, Honza povídá, mňam povidla. Vem, Honzo, vem si povidla, dneska se velmi povedla. Honza povídá, voní tu povidla, Honza povídá, mňam povidla*“. Tato písnička je na melodii „*Pásla ovečky*“.

Zapojení dětí do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti a to celkem 10 dětí. Z toho šest dívek a čtyři chlapci.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Děti vydržely u této činnosti pět minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Tuto činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví.

Reflexe

Při této aktivitě šlo o propojení pohybu s kresbou. Pro děti je krouživý pohyb přirozený. Před zahájením kreslení si ruku nejprve uvolnily a zkoušely to i do rytmu písničky.

9.3.2 Foukej, foukej větříčku

Obr. č. 9 Foukej, foukej větříčku

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka). Návčik správného držení tužky.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s grafickým a výtvarným materiálem – tužka a papír).

Popis činnosti

Připravíme velkou plochu papíru. Každému dítěti dáme do ruky tužku. Zkusíme si nejdříve dechové cvičení, zkusíme, jak fouká vítr. Začneme nejprve malým větříčkem až postupně k velkému větru. Zkusíme si pak vítr krouživými pohyby ruky. Začneme též od malého větříčku až postupně k velkému větru. Poté dáváme dětem instrukce a ty kreslí krouživými pohyby ruky vítr na plochu tužkou.

Organizace činnosti

Činnost probíhá ve třídě na podlaze.

Motivace

Děti motivujeme básní „*Foukej, foukej větříčku, shod' mi jednu hruštičku. Shod' mi jednu nebo dvě, sladké budou obě dvě*“. Motivovat má i píseň: „*Letí vítr, letí světem, mraky žene jen tak žertem. Rozfouká je sem a tam, fiju, fiju to se mám.*“

Zapojení dětí do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Celkem se zapojilo 12 dětí, z toho sedm chlapců a pět dívek.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Děti vydržely u této činnosti do konce. Činnost trvala deset minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Tuto činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví.

Reflexe

Děti činnost bavila, měly možnost pracovat ve skupině. V tomto případě byla volba skupinové práce více motivující a radostnější, ačkoliv každý pracoval individuálně. Děti při této aktivitě vybočily z kreslení u stolečků. Najednou se před nimi objevil velký formát papíru a ony u kresby seděly na podlaze. Nejvíce se jim líbilo napodobovat velký vítr, protože mohly abstraktně čmárat. Kresba splnila svůj účel, děti si při kresbě uvolňovaly nejen zápěstí, ale i celý ramenní kloub. Děti dostaly ještě jeden čistý papír, aby mohly pokračovat. Následující den při ranní hře, pět dětí sedělo u stolečku a kreslilo vítr. Bavilo je jen tak čmárat, i když v podstatě kresba měla svůj účel. Plno dětí nezvládá ještě držet tužku. Některé děti si tužku přendávaly z ruky do ruky, jelikož ještě nemají vyhraněnou laterální ruku a oka. Vzhledem k jejich nízkému věku je to ještě brzy. Proto byla zařazena individuální činnost, při které děti nacvičovaly správný úchop tužky. Děti v rámci této aktivity zvládly i dechové cvičení, při kterém se uvolnily a lépe se pak soustředily na činnost.

9.3.3 Ťuká, ťuká dešťík na barevný deštník

Obr. č. 10 Ťuká, ťuká dešťík na barevný deštník

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka), nácvik správného držení tužky, seznámení dětí s technikou, jak se dělají svislé čáry.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s grafickým a výtvarným materiálem – tužka a papír). Zvládnout nakreslit svislou čáru.

Popis činnosti

Na podlahu rozložíme velký formát papíru, na kterém jsou v horní části nakreslené mraky. Dáme každému modrou pastelku. Nejprve si s dětmi vyzkoušíme pohyb ruky ve vzduchu a vysvětlíme jim, že tak se dělají čáry. Shora, dolů, a že takto přesně padá z mraků déšť.

Organizace činnosti

Činnost probíhá ve třídě na podlaze.

Motivace

Děti motivujeme básní „Ťuká, ťuká, dešťík, na barevný deštník. Ťuká, ťuká prstíkem, kdo je pod tím deštníkem? To jsem já, panenka, máčí se mi sukénka. Tebe nechci, kapičko, já mám radši sluníčko“. Následuje píseň: „Prší, prší, schovejte se. Mrak si v konvi vodu nese. Tomu, kdo neuteče, voda za krk nateče“.

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti, celkem tedy čtyři dívky a pět chlapců.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

U této činnosti děti vydržely až do konce. Činnost trvala deset minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Dívky zvládly tuto činnost zcela samostatně. Dva chlapci tuto činnost nezvládli vůbec.

Reflexe

U této aktivity je patrné, že i práce ve skupině má svá rizika. Jeden z chlapců ještě než ostatní začali kreslit, papír mačkal a trhal. Nechtěl pracovat v kolektivu ostatních dětí. Byl mu nabídnut papír, který by byl jen jeho, a on ho přijal. Seděl vedle ostatních a zároveň měl radost, že také kreslí. Druhý chlapec začal na papír čmárat. Bylo mu vysvětleno, že má svůj mráček, u kterého bude kreslit jen on sám a že ostatní i když sedí vedle něj, mají také svůj mráček. Aby si byl opravdu jistý, že je jeho, nakreslila jsem mu k mráčku malé autíčko, protože autíčko je jeho značka. V závěru této činnosti, si ten, kdo chtěl, ještě mohl vybarvit mráček. Čáry byly vytlačené, přerušené, kostrbaté, ale svislý pohyb čar seshora dolů byl zachován. Byl naplněn cíl této aktivity a to seznámit děti s technikou svislých čar. Děti si v rámci této aktivity nevědomě uvolňovaly ruku.

9.3.4 Čepice

Obr. č. 11 Čepice

Cíl aktivity

Cílem této aktivity je rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti jemné motoriky (koordinace ruky a oka), nácvik správného držení tužky, seznámení dětí s technikou, jak se dělají svislé čáry.

Výstup

Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s grafickým a výtvarným materiálem – tužka a papír), spolupracovat s ostatními, rozdělit si úkol s jiným dítětem.

Popis činnosti

Na velký formát papíru nakreslíme čepici. Papír rozložíme, každému zadáme, co a kde bude malovat, a podle toho mu dáme barvu do ruky. Volíme temperové pastely, se kterými se bude dětem dobře malovat, protože jsou syté a přikreslení zakrývají větší plochu.

Organizace činnosti

Činnost je organizována ve třídě. Můžeme dětem stoly spojit, abychom, docílili větší pracovní plochy, nebo dát papír na zem. K této činnosti je potřeba jen velký formát papíru s předlohou čepice a barvy.

Motivace

Rozhovor: Děti, nosíte čepici? Kdy ji nosíte? Děti do činnosti motivujeme básní „*Čepice mi hodně sluší, schovává mi obě uši. K čepici mám rukavice, kdyby přišla fujavice.*“

Zapojení do činnosti

Do činnosti se zapojily všechny děti. Z důvodu velké nemocnosti jich bylo jenom pět, z toho tři dívky a dva chlapci.

Jak dlouho děti u činnosti vydrží

Vzhledem k nízkému počtu dětí jsem činnost rozdělila do dvou dnů, jelikož by pro pět dětí byla hodně časově náročná. U činnosti vydržely všechny děti až do konce. Trvala každý den zhruba 15 minut.

Vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti

Činnost zvládly všechny děti bez rozdílu pohlaví.

Reflexe

Tato činnost se dětem velmi líbila. Líbilo se jim, že malují všechny dohromady. Nikdo se s nikým nehádal. Práce v takto malé ve skupině ukazuje i charakterové vlastnosti dětí. Jedna dominantnější holčička dětem dávala instrukce, jak mají postupovat dále. Děti ji poslouchaly a pracovaly. Rizikem této aktivity by byl možná větší počet dětí, protože by byla náročnější její organizace. Bylo by potřeba například zvolit větší formát předlohy nebo rozdělení dětí do skupinek.

10 VYHODNOCENÍ

Výzkumný soubor tvořilo 15 aktivit zaměřených na rozvoj motorických dovedností.

Aktivity jsou rozepsány v následujících v tabulkách pro lepší orientaci.

Tabulka 1: Aktivity rozvíjející hrubou motoriku

Činnost	9.1.1	9.1.2	9.1.3	9.1.4
	Sbírání brambor	Chodím si to do školky	Paleček a obr	Cesta tří králů
Organizace	Ve třídě. Pomůcky: brambory, stopy, tunel	Ve třídě Pomůcky: triangl	Ve třídě Pomůcky: míče	Ve třídě, postupně prochází dráhou
Motivace	Píseň Báseň	Píseň	Pohádka Píseň	Pohádka Píseň
Zapojení dětí do činnosti	Všechny děti	Do činnosti se nezapojily 2 děti	Všechny děti	Všechny děti
Doba soustředění	10minut	10 minut	15 minut	15 minut
Zvládnutí činnosti	Nezvládlo 1 dítě	Nezvládly 2 děti	Všechny děti	Činnost nezvládlo 8 dětí
Vliv pohlaví dítěte	Dívky zvládly, 1 chlapec nezvládl	Dívky zvládly, 2 chlapci nezvládly	Zvládli chlapci i dívky	5 chlapců nezvládlo a 3 dívky nezvládly
Bezpečnost při činnosti	Nikdo nesmí běhat	Odstup dětí od sebe	Činnost je bezpečná	Činnost je bezpečná
Individuální činnost	Chůze po stopách	Hra na dřívka	Neprobíhala	Nácvik chůze přes překážky

(Zdroj: vlastní tvorba)

Tabulka 2: Aktivity rozvíjející jemnou motoriku

Činnost	9.2.1	9.2.2	9.2.3	9.2.4
	Princeznička na bále	Hrajeme si na vrabečky	Pečení perníků	Sněhulák
Organizace	Ve třídě, děti jsou rozděleny ke stolům Pomůcky: modelína, nůžky, špejle	Ve třídě Pomůcky: kolíky, papír, košík	Ve třídě Pomůcky: suroviny na výrobu těsta, vykrajovátko	Ve třídě Pomůcky: sklenice, kostka, vata, pinzeta
Motivace	Báseň	Báseň Píseň	Obrázky Pohádka	Báseň Píseň
Zapojení dětí do činnosti	Všechny děti	Všechny děti	Všechny děti	Všechny děti
Doba soustředění	20 minut	5 minut	20 minut	10minut
Zvládnutí činnosti	Nezvládlo 5 dětí	Nezvládly 4 děti	Všechny děti	Všechny děti
Vliv pohlaví dítěte	Dívky zvládly, 5 chlapců nezvládlo	Nezvládly 2 dívky a 2 chlapci	Zvládli dívky i chlapci	Zvládli dívky i chlapci
Bezpečnost při činnosti	Nedávat modelínu do úst, opatrnost při práci nůžkami	Neběhat po třídě	Nedávat syrové těsto do úst	Nedávat vatu do úst
Individuální činnost	Nácvik techniky stříhání	Nácvik otevírání kolíku	Neprobíhala	Neprobíhala

(Zdroj: vlastní tvorba)

Tabulka 3: Aktivity rozvíjející grafomotoriku

Činnost	9.3.1	9.3.2	9.3.3	9.3.4
	Vaříme povidla	Foukej, foukej větříčku	Ťuká, ťuká deštík	Čepice
Organizace	Ve třídě u stolů Pomůcky: papír a tužka	Ve třídě Pomůcky: velký formát papíru, pastelky	Ve třídě Pomůcky: velký formát papíru, pastelky	Ve třídě Pomůcky: velký formát papíru, temperové pastely
Motivace	Píseň	Báseň Píseň Pohyb	Báseň Píseň Pohyb	Báseň
Zapojení dětí do činnosti	Všechny děti	Všechny děti	Všechny děti	Všechny děti
Doba soustředění	5 minut	10 minut	10 minut	15 minut
Zvládnutí činnosti	Všechny děti	Všechny děti	Nezvládly 2 děti	Všechny děti
Vliv pohlaví dítěte	Zvládli dívky i chlapci	Zvládli dívky i chlapci	2 chlapci nezvládli	Zvládli dívky i chlapci
Bezpečnost při činnosti	Nedávat tužku do úst	Nedávat pastelky do úst	Nedávat pastelky do úst	Nedávat pastely do úst
Individuální činnost	Nácvik držení tužky	Nácvik držení tužky	Nácvik držení tužky	Nácvik držení tužky

(Zdroj: vlastní tvorba)

10.1 Jak jsou děti motivované do činností?

Motivace písní

Z výsledků pozorování vyplývá, že nejčastěji byly děti motivované do činností písní a to celkem u devíti aktivit. Právě píseň nejvíce děti motivovala do činností, proto byla použita nejčastěji. Hudba je pro děti zajímavější kvůli své melodii. Díky melodii a rýmu si ji děti snáze zapamatují. U aktivity „*chodím si to do školky*“ byla k motivaci použita jen píseň, protože na jejím základě děti prováděly pohyby. U zbylých osmi aktivit, píseň doplňovala motivaci básní. Děti vyžadovaly opakování písně, což potvrdilo, že tento druh motivace byl pro děti nejlepším. Děti na písně reagovaly pohybem i zpěvem. U písně se děti uvolnily a byly více naladěné na další aktivitu. Také se vydováděly a byly potom schopné lépe se soustředit na další činnost.

Motivace básní

U sedmi aktivit byly děti motivovány k činnosti básní. Z toho u pěti aktivit byla báseň ještě doplněna o píseň. Samotná báseň nebyla pro motivaci dostatečná. Děti jí nevěnovaly takovou pozornost, hlavně je nebavilo báseň opakovat. Bylo by lepší, kdyby se báseň propojila s pohybem, který by byl asi více motivační. Píseň děti povzbudila, mohly ji pohybem ztvárnit. Hudba je pro děti přirozenější. Píseň je melodická a děti si ji lépe pamatují. U dvou aktivit byla použita k motivaci jen báseň. Jednalo se o aktivitu „*čepice*“ a o aktivitu „*princeznička na bále poztrácela korále*“. Tady stačila jen báseň, protože děti věděly, že je čeká práce s modelínou a těšily se, až si práci s ní vyzkouší.

Motivace pohádkou

Pohádkou byly děti motivované do tří aktivit. Pohádky nebyly použity tak často, protože děti v tomto věku se ještě neumí delší dobu soustředit. U dvou aktivit (cesta tří králů, paleček a obr) byla pohádka doplněna ještě o píseň, protože samotná pohádka nebyla pro motivaci dostačující. Děti po chvilce nevěnovaly pohádce pozornost, byly roztěkané. Byla proto spontánně zvolena ještě píseň. Vhodnější by bylo k pohádce přidat hru s maňásky, nebo děti vtáhnout do děje pomocí dalších aktivit. U jedné z nich (pečení perníků) byla použita k motivaci jen pohádka. Jednalo se o maňáskové divadlo. To děti bavilo. Aby se zvýšila pozornost dětí, byly pomocí otázek vtaženy do děje.

Motivace pohybem

U tří aktivit na rozvoj grafomotoriky byl použit jako doplněk motivace pohyb (vaříme povidla, foukej, foukej větříčku, ťuká, ťuká deštík, na barevný deštník). Jednalo se o grafomotorické cvičení na uvolnění ruky a ramenního kloubu před tím, než začaly děti kreslit. Stejně pohyby pak děti prováděly tužkou na papír.

Motivace obrázky

Obrázky u jedné aktivity (pečení perníčků) doplňovaly pohádku (O Jeníčkovi a Mařence). Obrázky zobrazovaly děj pohádky. Jako další měly děti možnost si prohlédnout obrázky perníčků, které se pečou na Vánoce.

Tabulka č. 1: Jak jsou děti motivované do činností

		Píseň	Báseň	Pohádka	Pohyb	Obrázky
Sbírání brambor		X	X			
Chodím si to do školy		X				
Paleček a obr		X		X		
Cesta tří králů		X		X		
	Hrubá motorika	4	1	2	0	0
Princezna na bále			X			
Hrajeme si s vrabečky		X	X			
Pečení perníčků				X		X
Sněhulák		X	X			
	Jemná motorika	2	3	1	0	1
Vaříme povidla		X			X	
Foukej, foukej větříčku		X	X		X	
Ťuká, ťuká deštík		X	X		X	
Čepice			X			
	Grafomotorika	3	3	0	3	0
Celkem		9	7	3	3	1

(Zdroj: vlastní tvorba)

Shrnutí

Nejlépe motivací byly pro děti písně, které jsou pro ně zajímavější díky své melodii. To, že děti vyžadovaly jejich opakování, bylo důkazem, že se jim líbí. To, že se jim písně líbily daly najevo pohybem a zpěvem. Do budoucna by bylo vhodné se zaměřit na lepší

motivaci básněmi. Děti na básně nereagovaly a tudíž nebyly dostatečné k motivaci do činností. Básně by bylo vhodné doprovodit pohybem. U pohádek by bylo vhodné se více zaměřit na zapojení dětí do děje a využít více pomůcek, například maňásky. Hodně by to ovlivnilo soustředění dětí.

V oblasti hrubé motoriky byla nejčastěji použita motivace písni. Píseň je rytmická a vyzývá děti k pohybu. Děti měly možnost sladit pohyb s rytmem. V oblasti jemné motoriky byla nejčastěji použita báseň, ta ale nebyla dostačující a musela být použita doplňující motivace, vzhledem k tomu, že se jednalo o aktivity časově náročnější a děti by se neovládly soustředit a aktivitu by nedokončily. Nejlepší motivace byla v oblasti grafomotoriky a to pohyb propojený s básní a písni. Pohyb dětem umožnil procvičit si ramenní kloub a ruku. Navíc ten stejný pohyb následně dělaly tužkou na papír. Plusem bylo, že pohyb prováděly do rytmu básně a písně.

10.2 Co ovlivňuje zapojení dětí do činností?

Tabulka č.3 znázorňuje, co ovlivňuje zapojení dětí do činností. Z velké části ovlivňuje zapojení dětí motivace a zejména její forma.

Do činnosti se zapojily všechny děti

U 11 aktivit se do činností zapojily všechny děti. Do činností se děti zapojily na základě motivace, ta ovlivnila vysoké zapojení dětí do činností i když ne vždy byla motivace do činností silná. Děti následně motivovaly i pomůcky, které byly použity k činnostem.

Do činnosti se nezapojily některé děti

Do jedné aktivity, rozvíjející hrubou motoriku (chodím si to do školky), se nezapojily dvě děti a to konkrétně dva chlapci. Jeden chlapec se nemá rád pohybové hry v kolektivu ostatních dětí, necítí se bezpečně. Zapojil se do činnosti v roli hudebního doprovodu, a to hrou na ozvučná dřívka. Zkusil i hru na triangel, která ho velmi zaujala. Tento druh hudebního nástroje byl pro něj neobvyklý a nový, zaujal ho převším svými tóny, které vydával. Druhý chlapec se nezapojil a zpočátku zůstal v roli pozorovatele. Tento chlapec je opožděn v motorické vývoji. Řekla bych, že začal vnímat to, že některé pohyby a polohy těla nezvládá, proto také jakýkoliv pokus o provedení těchto pohybů

předem vzdává a bojí se je zkoušet. Důležitým poznatkem je, že pokud pohyb umí provést zcela samostatně (například lezení v aktivitě sbírání brambor) zapojí se ihned. Dalším důležitým poznatkem u tohoto chlapce je, že i když běh je pro děti přirozený, takže začínají zkoušet běhat hned, jak se naučí chodit, tento chlapec sám běhat neumí. Často zakopává a padá. Zvládá běh pouze tehdy, když ho někdo drží za ruku. Kolegyně se mu následně věnovala individuálně, a to tak, že s ním všechny pohyby zkoušela, přizpůsobovala, aby se je snažil zvládat sám, nebo s malou dopomocí. Zbytek dětí však tuto aktivitu zvládl. Při této činnosti děti střídaly pohyby jako jsou například chůze, běh, lezení, skákání. Tyto pohyby jsou pro děti přirozené proto také byla aktivita pro zbytek dětí jednoduchá a zvládly ji.

Činnost zvládly všechny děti

Celkem zvládly všechny děti sedm aktivit. Šlo o jednu aktivitu z oblasti hrubé motoriky (paleček a obr), která byla nenáročná. Děti seděly v kroužku a byl zapojen převážně jen automatický pohyb rukou jedním směrem. Byla zde znát sounáležitost a empatie. Děti soucítily s palečkem a snažily se mu pomoci. Další úspěšné byly dvě aktivity z oblasti rozvoje jemné motoriky (pečení perníků, sněhulák). Činnost pečení perníků byla pro děti zajímavá a zároveň pro ně byla novou zkušeností. Všechny děti byly u procesu výroby těsta. Každý si zkusil hnětat, válet a vykrajovat těsto. Při práci s těstem docházelo u dětí k uvolňování rukou a ramenou, což je důležité pro následný rozvoj grafomotoriky. Činnost (sněhulák) všechny zvládly také. Učily se při tom, že každá hra má svá určitá pravidla, která je potřeba dodržovat. Tato aktivita vyžadovala míru trpělivosti a soustředěnosti. Bylo potřeba znát základní barvy a jen jednomu chlapci se pletla červená barva se žlutou. Důležitým poznatkem je, že ačkoliv stejné děti nezvládly při činnosti (hrajeme si na vrabečky) otevřít kolík a chytit do něj papír, při této aktivitě zvládly do pinzety uchytil vatou. Pinzeta pro ně byla jednodušší na manipulaci. U této aktivity si děti zároveň nevědomky procvičovaly uvolňování ruky a koordinaci pohybů. A čtyři aktivity byly z oblasti grafomotoriky (vaříme povidla, foukej, foukej větříčku, ťuká, ťuká deštník na barevný deštník, čepice). Při aktivitách rozvíjejících grafomotoriku dětem pomohlo uvolnění ruky a ramenního kloubu před kreslením. Bylo zde znát, že některé děti střídají ruce při úchopu tužky, protože lateralita v tomto věku u většiny dětí je nevyhraněna. U aktivity (ťuká, ťuká deštník) byly čáry vytlačené, přerušené a

kostrbaté, ale byl zachován svislý pohyb shora dolů. U aktivity (čepice) poukázovala práce ve skupině na charakterové vlastnosti dětí. Jedna holčička aktivitu řídila a ostatní děti pracovaly podle ní. K úspěšnému zvládnutí této aktivity i pomohl menší počet dětí. Rizikem by totiž možná byl větší počet a s tím spojená náročnější organizace. Všechny děti zvládly více než polovinu aktivit. Všechny se snažily dle svých schopností a možností aktivitu zvládnout a dokončit.

Činnost nezvládly některé děti

Pět aktivit nezvládaly některé děti. Konkrétně se jednalo o tři aktivity na rozvoj hrubé motoriky (sbírání brambor, chodím si to školky, cesta tří králů). Aktivity (sbírání brambor, cesta tří králů) byly pro děti náročnější a to i z hlediska koordinace pohybů v činnostech. Děti se musely orientovat v prostoru a to jim dělalo velké problémy. Při aktivitě (sbírání brambor) nezvládaly některé děti chůzi po stopách. Konkrétně jim nešlo při chůzi střídat nohy. Vždy došly na jednu stopu oběma nohama a pak na další. U aktivity (cesta tří králů) byla pro děti náročná chůze přes překážky. Překážková dráha vyžadovala od dětí soustředěnost, orientaci v prostoru a i míru trpělivosti. Děti při chůzi přes překážky nezvládaly střídat nohy. Nejprve oběma nohama překročily jednu překážku a pak následně další. Dalším problémem byla chůze mezi kužely. Děti nezvládly obejít všechny kužely a přeskakovaly je. Jeden z chlapců neuměl přeskočit snožmo provaz. Z toho vyplývá, že tyto aktivity nebyly pro děti přiměřené, protože jinak by je zvládly. Aktivitu (chodím si to do školky) nezvládli dva chlapci, protože se nezapojili do činnosti. Zbytek kolektivu ji však zvládl, proto, že při této činnosti děti prováděly pro ně přirozené pohyby, jako je chůze, běh, lezení. Musíme brát i v potaz, že některé děti jsou nevyzrálé a každé dítě má talent na něco jiného. To hodně ovlivňuje zvládnutí/nezvládnutí činností. V oblasti rozvoje jemné motoriky nezvládaly některé děti u dvě aktivity (princeznička na bále). Některé děti nedokázaly válet modelovací hmotu, navlék ji na špejli nebo otevřít nůžky a stříhat. Při stříhání byly použity dvojité nůžky. Děti se učily správnou techniku stříhání. U této činnosti byla důležitá koordinace ruky a oka, bylo zřejmé, že mnoho dětí ještě není v této oblasti vyzrálé. Ruce při stříhání střídaly, bylo znát, že ještě není vyhraněna jejich laterálnost. Další aktivitu, kterou některé z dětí nezvládalo se jmenovala (hrajeme si na vrabečky).

Dětem se nedařilo otevřít kolík a chytit do něj papír. Bylo jim nabídnuto, že si mohou udělat zobáček z prťáků.

Proběhla motivace do činností

U všech dvanácti aktivit proběhla motivace do činností. Právě motivace ovlivnila, to že se děti do činností zapojily. U tří činností nebyla motivace tak silná a byla ještě doplněna. Konkrétně u činnosti sbírání brambor, kde byla zvolena k motivaci básní ještě píseň. U činností (cesta tří králů, paleček a obr) byla doplněna pohádka písni. Děti pohádce nevěnovaly takovou pozornost a bylo potřeba ještě motivaci doplnit. Na základě výsledků pozorování se ukázalo, že děti byly dostatečně motivovány. Motivace probíhala písni, básni, pohádkou, pohybem, ale i obrázky. Děti byly motivovány pomůckami. Už jen to, že měly možnost výběru pomůcek (například barva kolíčku), děti velmi zaujalo. Hodně je zaujala i netradičnost a novost některých pomůcek (jako například vykrajovátka na perníky nebo triangler).

Čím byla doplněna motivace

U některých aktivit pomohly děti více motivovat pomůcky. U aktivit (paleček a obr, čepice, princeznička na bále, hrajeme si na vrabečky) měly děti možnost vybrat si barvu pomůcky k činnosti. To se jim líbilo, protože mohly v tu chvíli samy rozhodovat, kterou barvu předmětu si vyberou. U aktivity (cesta tří králů, pečení perníků) děti zaujala atraktivita pomůcky. Jednalo se o pomůcky (vykrajovátka, koruna). Pro děti to bylo něco nového. Každý se těšil, že bude mít korunu na hlavě a u vykrajovátek zase, to že si každý bude moci vybrat. U dvou aktivit (foukej, foukej větříčku, ťuká, ťuká deštík) měly děti možnost si vybrat místo, kde budou sedět. To se jim líbilo, protože každý si sedl vedle kamaráda, kterého si vybral. Nikdo se o místo nehádal a byla zde znát sounáležitost.

Tabulka č.2: Co ovlivňuje zapojení dětí do činností

		Zapojily se všechny děti	Nezapojily se některé z dětí	Činnost zvládly všechny děti	Činnost nezvládly některé děti	Proběhla motivace dětí do činnosti	Čím byla doplněna motivace
Sbírání brambor		X			X	X	brambory
Chodím si to do školy			X		X	X	triangl ozvučná dřívka
Paleček a obr		X		X		X	míče
Cesta tří králů		X			X	X	koruna
	Hrubá motorika	3	1	1	3	4	
Princezna na bále		X			X	X	modelína
Hrajeme si s vrabečky		X			X	X	kolíky
Pečení perníčků		X		X		X	vykrajovátko
Sněhulák		X		X		X	
	Jemná motorika	4	0	2	2	4	
Vaříme povidla		X		X		X	pastelky
Foukej, foukej větříčku		X		X		X	výběr místa
Ťuká, ťuká dešťík		X		X		X	výběr místa
Čepice		X		X		X	temperové pastely
	Grafomotorika	4	0	4	0	4	
	Celkem	11	1	7	5	12	

(Zdroj: vlastní tvorba)

Shrnutí

Kromě jedné aktivity se do činností zapojily všechny děti. Bylo to ovlivněno motivací a pomůckami, jež byly při ní použity. U jedné aktivity „*chodím si to školky*“ se nezapojili dva chlapci. Vhodné by bylo se jim více individuálně věnovat, aby neměli strach se zapojit do kolektivu ostatních dětí. S chlapcem, který je opožděn v motorickém vývoji se pracuje individuálně. Při této aktivitě se mu věnovala kolegyně. Pomáhala mu zkoušet napodobit pohyby, které dělaly ostatní děti. Ukazovala mu techniku pohybů nebo pohyby upravovala tak, aby je zvládl sám nebo s menší dopomocí. Nakonec měl radost a cítil se dobře, že to zvládl. Odměnou mu byla pochvala a i to, že se mohl rodičům pochlubit, co dělal ve školce. Dále by bylo vhodné se intenzivněji zaměřit na nácvik správného úchopu tužky. Aktivita (cesta tří králů) byla pro děti hodně náročná.

Byla by spíše vhodnější pro starší děti, nebo by se musela přizpůsobit mladší věkové skupině v tom smyslu, že by děti zdolávaly jen jeden druh překážek. Teprve až by jednu zvládly, přidala by se další. Zvládnutí či nezvládnutí činností ovlivňovalo i to, kdy dítě nastoupilo do mateřské školy. Děti nastupovaly do mateřské školy průběžně během celého pololetí. Děti, které nastoupily na začátku školního roku byly adaptované na prostředí a už plno činností zvládalo, zatímco děti, které nastoupily později, v době konání některých z aktivit procházely adaptačním procesem.

V oblasti hrubé motoriky zvládly všechny děti pouze jednu aktivitu zaměřenou na přirozené pohyby. Tato oblast byla jednou z nejtěžších. Aktivity byly náročné na soustředění a orientaci v prostoru, například chůze mezi překážkami nebo po stopách. Navíc do jedné aktivity se nezapojili dva chlapci. V oblasti jemné motoriky nezvládly všechny děti dvě aktivity. Aktivity byly více časově náročnější. Jedna aktivita obsahovala více činností, to bylo pro děti náročné. Nerozvinutá laterita se projevila při práci s nůžkami. Děti je střídaly v rukách. U druhé aktivity byla nedostatečná motivace. Děti se nevydržely soustředit a aktivita byla přerušena a nahrazena jinou. Nejlépe dopadla oblast grafomotoriky. Nejenže z této oblasti zvládly všechny děti, ale i se všechny zapojily. Aktivity méně časově náročné. Děti mají kreslení, ať už spontánní nebo řízené rády. Kreslení je pro ně přirozeným pohybem rukou. Hodně pomohlo procvičení rukou před zahájením kreslení. Děti následně věděly, jak mají kreslit na papír.

10.3 Jak dlouho děti vydrží u činnosti?

Tabulka č. 3 znázorňuje délku soustředění dětí, jež byla vyhodnocena na základě délky aktivity, protože skoro u všech aktivit se děti vydržely soustředit do konce.

5 minut

U jedné aktivity (hrajeme si na vrabečky) se děti vydržely soustředit jen první polovinu, protože byly rozváděné sbíráním zrní. Z tohoto důvodu byla aktivita přerušena. Příště by bylo vhodné aktivitu rozdělit do dvou dnů. Další dvě aktivity v délce pěti minut byly na rozvoj grafomotoriky. U těchto aktivit děti vydržely až do konce.

10 minut

Čtyři z aktivit byly v délce trvání 10 minut. Všechny děti se u těchto aktivit vydržely soustředit do konce. Jednalo se o dvě aktivity rozvíjející hrubou motoriku (sbírání brambor, chodím si to do školky). A jednu aktivitu na rozvoj jemné motoriky (sněhulák). Tato aktivita byla původně jen na pět minut, ale děti bavila a nakonec se vydržely soustředit déle. A jednu aktivitu na rozvoj grafomotoriky (foukej, foukej větříčku). Většina aktivit na rozvoj grafomotoriky byla v délce pěti minut, ale u této aktivity děti bavilo čmárat, proto se vydržely soustředit delší dobu.

15 minut

Tři aktivity byly v délce patnácti minut. Jednalo se o dvě aktivity z oblasti rozvoje hrubé motoriky. U aktivity „*paleček a obr*“ byla délka soustředění dětí ovlivněna střídáním aktivit s míči. Střídaly se klidné aktivity s aktivitami rušnými, což děti zaujalo. U aktivity „*cesta tří králů*“ se děti vydržely soustředit jen do té doby, než přišly na řadu. Každý totiž procházel cestou sám. Poté měl čekat, než projdou ostatní, ale to je přestávalo bavit. Byla jim nabídnuta možnost, že mohou ostatním dětem fandit pokřikem „*do toho*“ a tleskáním. To děti zaujalo. Další aktivita v této délce byla na rozvoj grafomotoriky (čepice). Děti se vydržely soustředit po celou dobu. Bavila je práce v kolektivu. Jedna holčička převzala roli vůdce a rozdávala ostatním úkoly, říkala kde, kdo bude malovat. Přes všechna očekávání ji děti poslouchaly a při kreslení si spolu povídaly.

20 minut

Dvě aktivity na rozvoj jemné motoriky byly v délce dvaceti minut. U těchto aktivit vydržely děti až do konce. Jednalo se o aktivity (princeznička na bále a pečení perníků). To, že děti udržely tak dlouhou pozornost, ovlivnila atraktivita činnosti. Pro některé děti byla i zároveň novou zkušeností. Děti zaujala činnost s těstem a modelovací hmotou. Měly možnost si tyto materiály nejprve osahat v ruce a následně z nich něco vytvořit.

25 minut

Žádná z aktivit nepřesáhla délku 25 minut. Děti v tomto věku by se tak dlouho nevydržely soustředit.

Tabulka č. 3: Jak dlouho děti vydrží u činnosti

		5 minut	10 minut	15 minut	20 minut	25 minut
Sbírání brambor			X			
Chodím si to do školy			X			
Paleček a obr				X		
Cesta tří králů				X		
	Hrubá motorika	0	2	2	0	0
Princezna na bále					X	
Hrajeme si s vrabečky		X				
Pečení perníčků					X	
Sněhulák			X			
	Jemná motorika	1	1	0	2	0
Vaříme povidla		X				
Foukej, foukej větříčku			X			
Ťuká, ťuká dešťík		X				
Čepice				X		
	Grafomotorika	2	1	1	0	0
	Celkem	3	4	3	2	0

(Zdroj: vlastní tvorba)

Shrnutí

Nejvíce aktivit bylo v časovém rozmezí 15 minut. Jedna aktivita nebyla dokončena a byla po pěti minutách přerušena z důvodu nesoustředěnosti dětí. Jednalo se o aktivitu „*hrajeme si na vrabečky*“. První část aktivity děti zaujala natolik, že samy mezi sebou soutěžily, kdo nasbírá do kolíčku více papíru. Druhá část měla být zaměřena na třídění papíru podle barev, ale již nebyla uskutečněna, protože děti byly rozváděny a nechtěly se soustředit na další činnost. Pro další zpracování této aktivity by bylo vhodné přehodnotit organizaci a tím lépe vtáhnout děti do aktivity. Bylo by vhodné aktivitu rozdělit do dvou dnů.

V oblasti hrubé motoriky zvládly děti udržet pozornost až do konce. U jedné z aktivit (cesta tří králů) byla špatná organizace činnosti a děti se postupně přestaly soustředit. Jedna aktivita z oblasti jemné motoriky musela být po pěti minutách přerušena z důvodu nesoustředěnosti dětí a nahrazena jinou. Aktivity z oblasti jemné motoriky byly až na dvě kratší. Jedna aktivita (čepice) byla rozdělena do dvou dní. Děti se u těchto aktivit zvládly soustředit do konce.

10.4 Jaký vliv na provádění činností má pohlaví dítěte

Zvládli dívky i chlapci

Šest aktivit zvládli dívky i chlapci, což je polovina všech aktivit. Tyto aktivity byly pro děti jednoduché a vhodně zvolené vzhledem k jejich věku, pohlaví a schopnostem. Jednalo se o aktivity (paleček a obr, pečení perníků, čepice, vaříme povidla, foukej, foukej větříčku, sněhulák).

Zvládly dívky

Čtyři aktivity zvládly všechny dívky, ale některým chlapcům se to nepodařilo. Byly to dvě aktivity na rozvoj hrubé motoriky (sbírání brambor a chodím si to do školky), jedna aktivita na rozvoj jemné motoriky (princezna na bále) a jedna aktivita na rozvoj grafomotoriky (ťuká, ťuká deštík).

Zvládli chlapci

Ani u jedné aktivity se nestalo, že by ji zvládli všichni chlapci. Chlapci jsou oproti dívkám opožděnější v celkovém vývoji, jak je zmíněno v kapitole „DISKUSE“. Musíme brát v potaz i to, že některé děti jsou nevyzrálé a každý má talent na něco jiného.

Nezvládli někteří z chlapců

U šesti aktivit nezvládali činnost někteří z chlapců. Jednalo se o tři aktivity na rozvoj hrubé motoriky. U aktivity „*sbírání brambor*“ dělalo některým chlapcům problém chodit po stopách. Aktivitu „*chodím si to do školky*“ nezvládli dva chlapci. Jeden se nerad pohybuje v kolektivu při pohybových hrách a ten druhý je opožděný v motorickém vývoji a tak se do nových aktivit nezapojuje. Při aktivitě „*cesta tří králů*“ nezvládali někteří z chlapců chodit přes překážky se střídáním nohou, chodit mezi kužely. Jeden chlapec neuměl snožmo přeskocit provaz. Dvě aktivity byly na rozvoj jemné motoriky (princeznička na bále a hrajeme si na vrabečky). Někteří z chlapců u těchto aktivit nesvedli válet modelovací hmotu a stříhat modelovací hmotu. Stříhání bylo následně provedeno dvojími nůžkami, aby se chlapci učili správnou techniku. Časté střídání rukou při stříhání poukazovalo na nevyhraněnou lateralitu. Měli problém i otevřít kolík a chytit do něj papír. Následně pro ně byl zvolen jednodušší postup, aby to zvládli. Mohli si udělat z prstíků zobáček. Aktivitu na rozvoj grafomotoriky (ťuká, ťuká deštík) nezvládli dva chlapci. Jeden začal papír mačkat, nechtěl pracovat

v kolektivu ostatních dětí, tak mu byl nabídnut papír, který by byl jen jeho a což přijal. Druhý chlapec vzal tužku do ruky a začal čmárat na celý arch papíru.

Nezvládly některé z dívek

Ve dvou činnostech byly neúspěšné některé z dívek. Jedna činnost byla na rozvoj hrubé motoriky (cesta tří králů). U této aktivity některé z dívek nezvládaly překročit překážky z molitanových kostek se střídáním nohou, procházet mezi kužely. Tato aktivita však byla hodně náročná. Překážková dráha vyžadovala od dětí soustředěnost a orientaci v prostoru. Právě ta byla pro dívky náročná. Druhá aktivita byla na rozvoj jemné motoriky (hrajeme si na vrabečky). U této aktivity některé z dívek nezvládaly otevřít kolík a chytit do něj papír. Byla jim nabídnuta jednodušší varianta, mohly si udělat zobáček z prstíků.

Tabulka č. 4: Vliv pohlaví na provádění činností

		Zvládli dívky i chlapci	Zvládly dívky	Zvládli chlapci	Nezvládli někteří z chlapců	Nezvládly některé z dívek
Sbírání brambor			X		X	
Chodím si to do školy			X		X	
Paleček a obr		X				
Cesta tří králů					X	X
	Hrubá motorika	1	2	0	3	1
Princezna na bále			X		X	
Hrajeme si na vrabečky					X	X
Pečení perníčků		X				
Sněhulák		X				
	Jemná motorika	2	1	0	2	1
Vaříme povidla		X				
Foukej, foukej větříčku		X				
Ťuká, ťuká deštík			X		X	
Čepice		X				
	Grafomotorika	3	1	0	1	0
	Celkem	6	4	0	6	2

(Zdroj: vlastní tvorba)

Shrnutí

Aktivita na rozvoj grafomotoriky děti převážně zvládaly. Tyto aktivity byly jednoduché a každý je zvládal podle svých schopností a možností. Dívky zvládaly aktivity lépe než

chlapci. Jedna aktivita „cesta tří králů“ byla náročná pro dívky i chlapce. Činnost vyžadovala soustředěnost a orientaci v prostoru. Zapojení velkého komplexu pohybů bylo pro děti náročné. Činnost nebyla vhodně zvolena a obsahovala více dílčích činností. Tato aktivita by byla vhodnější spíše pro starší děti. V případě mladších dětí by bylo vhodnější se zaměřit na jednu činnost z aktivity a podle zvládnutí postupovat k činnostem dalším. Na místě by byla i lepší organizace a to z důvodu delšího soustředění dětí.

Oblast zaměřená na rozvoj hrubé motoriky byla pro děti velmi náročná. Všechny děti zvládly jen jednu aktivitu (paleček a o obr), ve které byl použit převážně jen automatický pohyb rukou. Chlapci nezvládali více než dívky. Dle dostupné literatury od Vágnerové jsou ve vývoji pomalejší. Co se týče aktivit obsažených v oblasti rozvoje jemné motoriky, zde se též ukázalo, že chlapci nezvládají častěji. Opět nejjednoduššími aktivitami jsou aktivity na rozvoj grafomotoriky. Tyto aktivity zvládly z větší poloviny všechny děti.

10.5 Závěr praktické části

Praktická část byla vyhodnocena pomocí strukturovaného pozorování, jež bylo záměrné neboli plánované, s formalizovanými písemnými záznamy. Děti jsem pozorovala jako celek. Zaměřila jsem se na komplexnost a dopředu si přesně definovala, co budu pozorovat. U každé aktivity jsem se zaměřila na body z výzkumných otázek, abych praktickou část mohla vyhodnotit a později v diskusi na ně mohla odpovědět. U každé z aktivit jsem pozorovala motivaci dětí k činnostem, zapojení dětí do činností, jak dlouho u činnosti vydrží a vliv pohlaví dítěte na zvládnutí činnosti. Na základě tohoto pozorování a následného vyhodnocení jsem dospěla k názoru, že všechny tyto aktivity až na jednu byly pro děti vhodně zvoleny, vzhledem k jejich věku a schopnostem a možnostem. Děti aktivity bavily a měly možnost si vyzkoušet pro ně nové věci a získat tak nové zkušenosti.

Činnosti, které bych doporučila, jsou: paleček a obr, pečení perníků, čepice. Tyto činnosti se dětem nejvíce líbily. Nejenže se do těchto činností všichni zapojili, ale navíc je zvládly všechny děti. Hru „paleček a obr“ vyžadují děti doposud. Rádi by i znovu pekly perníky, proto dětem nyní nabízím místo těsta modelovací hmotu, aby se mohly

při práci s ní realizovat a rozvíjet. Aktivita s názvem „čepice“, je vhodná jako kolektivní práce, která je v mateřské škole velmi důležitá.

Naopak bych nedoporučovala činnost na rozvoj hrubé motoriky „cesta tří králů“. Tato činnost nebyla vhodně zvolena vzhledem k věku a individuálním zvláštnostem dětí. Spíše bych tuto aktivitu volila pro starší děti. Aktivita byla náročná, vyžadovala od dětí soustředěnost a orientaci v prostoru.

11 DISKUSE

Jak jsou děti motivované do činností?

Polášková (2018) uvádí ve své knize, že pokud s dětmi chceme dělat nějaké aktivity, je velmi důležité je motivovat a nabízet jim dostatek přiměřených podnětů. Motivovat děti k činnostem můžeme různými způsoby. Ať už písničkami, básněmi, pohádkami, pohybem, obrázky a mnoha jinými způsoby. Děti k činnostem motivovaly i pomůcky, se kterými pracovaly. Z výsledku a vyhodnocení všech činností vyšlo, že největší efekt měla pro děti motivace písničkami, a to většinou ve spojení s básněmi. Usoudila jsem to podle toho, že děti chtěly písničky opakovat. Snažily se pohybem melodii ztvárnit. Básně nepředstavovaly dostatečně silnou motivaci, proto byly doplněny písničkami. Na básně děti nereagovaly. Na základě této motivace, se do každé aktivity zapojily všechny děti. Toto tvrzení od Poláškové (2018) potvrzuje, že pokud jsou děti dostatečně motivovány, ochotně se zapojují do následných činností.

Co ovlivňuje zapojení do činností?

To, že se všechny děti zapojily do 11 aktivit, ovlivňuje především motivace a to, čím byly do činnosti motivovány. Jen u jedné z aktivit se nezapojili do činnosti dva chlapci. Jeden se nezapojil proto, že se nerad při pohybových aktivitách pohybuje v kolektivu dětí a druhý chtěl být ten den pouze pozorovatelem.

Jak dlouho děti vydrží u činnosti

Pozornost dětí ve věku od dvou do tří let se dle Vágnerové (2012) zlepšuje. Dítě dokáže úmyslně svoji pozornost zaměřit na to, co chce, i když samozřejmě jen po relativně krátkou dobu. Z výsledků aktivit je patrné, že pozornost dětí byla zaznamenaná nejčastěji po dobu 5 a 10 minut. U dvou aktivit se vyšplhala pozornost dětí až na 20 minut, což je u takto malých dětí velmi ojedinělé. Bylo to způsobeno tím, že děti měly možnost dělat něco nového konkrétně například pracovat s těstem. Byla to pro ně nová zkušenost. Odměnou jim pak bylo to, že si mohly svůj výtvar sníst. Měly také velkou radost, když každý mohl obdarovat své rodiče vlastním perníčkem. Pro některé děti byla také zcela nová zkušenost práce s modelovací hmotou. Velký vliv na tak dlouhou pozornost má vhodný výběr aktivity, její následná motivace a celkové ladění dětí v den konání aktivity.

Jaký vliv na provádění činností má pohlaví dítěte?

Z výsledků pozorování aktivit je patrné, že dívky zvládaly činnosti lépe než chlapci. Vágnerová (2012) popisuje, že po narození zraje centrální nervová soustava u dětí různého pohlaví rozdílně, což se odráží v celkovém vývoji dítěte. U dívek zrají mozkové struktury rychleji, jejich mozek funguje globálnější způsobem, což může být výhodné na počátku školní docházky. U chlapců je celkové zrání pomalejší a proto mají někteří chlapci na počátku školní docházky problémy.

ZÁVĚR

Teoretická část práce přináší základní informace o motorice, o vývoji dvou až tříletých dětí se zaměřením na motorický vývoj, o pohybu, jeho formách a významu pro děti. Teoretická část je opřena o Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání se zaměřením na oblast dítě a jeho tělo. Ve výzkumné části byl vytvořen zásobník motivovaných pohybových aktivit rozvíjejících u dětí motorické schopnosti a dovednosti. Byly zodpovězeny stanovené výzkumné otázky.

Tato bakalářská práce mi přinesla hodně poznatků o vývoji motoriky u dětí ve věku dvou až tří let. Zjistila jsem, že ačkoliv se mi zdálo, že aktivity byly jednoduché, ne všichni všechno zvládli. Je potřeba u dětí vnímat jejich věkové a individuální zvláštnosti a vhodným způsobem na ně reagovat. Děti v tomto věku jsou ještě nevyzrálé a každý má talent na něco jiného.

Na tuto bakalářskou práci by se dalo navázat tématem, které by se věnovalo problematice opožděného motorického vývoje dětí. Jelikož mám ve třídě chlapce, který je opožděn v motorickém vývoji, bylo by to přínosné pro individuální činnost s ním.

Dále by se dalo navázat tématem o vývoji řeči, protože motorické schopnosti dítěte se vzájemně ovlivňují s řečí a vývoj řeči je stejně tak důležitý.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BACUS, Anne, 2015. *Vaše dítě ve věku od 1 do 3 let*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0902-7.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2015. *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Edika, Albatros media a.s. ISBN: 978-80-266-0658-1.

BOROVÁ, Blanka a kol., 1998. *Cvičíme s malými dětmi*. Praha: Portál. ISBN: 80-7178-223-8.

DVOŘÁKOVÁ, Hana, 2011. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-819-7.

DVOŘÁKOVÁ, Hana a KUKAČKOVÁ, Michaela a LIETAVCOVÁ, Martina a NÁDVORNÍKOVÁ, Hana a SVOBODOVÁ, Eva, 2015. *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí*. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN: 978-80-7496-187-8.

GRÚZOVÁ, Lucie a SYSLOVÁ, Zora, 2015. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN: 978-80-210-8114-7.

KROPÁČKOVÁ, Jana a SPLAVCOVÁ, Hana, 2016. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání: Od podzimu do zimy*. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN: 978-80-7496-270-7.

KROPÁČKOVÁ, Jana a SPLAVCOVÁ, Hana, 2017. *Dvouleté děti v předškolním vzdělávání: Od jara do léta*. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN: 978-80-7496-316-2.

KUTÁLKOVÁ, Dana, 2005. *Logopedická prevence: Průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál. ISBN: 80-7367-056-9.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana, 2006. *Vývojová psychologie*. Praha: Druhé aktualizované vydání, Grada. ISBN: 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2016. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-0870-6.

OPATŘILOVÁ, Dagmar, 2003. *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku s dětskou mozkovou obrnou*. Brno: Masarykova Univerzita. ISBN: 80-210-3242-1

OPRAVILOVÁ, Eva, 2016. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-5107-8.

PETRŮ-KICKOVÁ, Pavla, 2017. *Poznáváme, hýbeme se a tvoříme: Činnosti pro děti od 2 do 3 let*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-1182-2.

PIAGET, Jean a INHELDEROVÁ, Bar, 2010. *Psychologie dítěte*, Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-798-5.

POLÁŠKOVÁ, Lenka a PAVELKOVÁ, Michaela a HRUŽÍKOVÁ, Pavla a SÝKOROVÁ, Markéta, 2018. *Úspěšné zařazení dvouletých dětí do MŠ*. Praha: Verlag Dashofer. ISBN: 978-80-87963-46-3.

PRŮCHA, Jan a WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogický slovník*, 7. aktualizované a rozšířené vydání, Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ, Soňa, 2013. *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0495-4.

SPLAVCOVÁ, Hana a KROPÁČKOVÁ, Jana, 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-1042-9.

SYSLOVÁ, Zora a KRATOCHVÍLOVÁ, Jana a FIKAROVÁ, Táňa, 2018. *Pedagogická diagnostika: Práce s portfoliem dítěte*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-1324-6.

SVOBODOVÁ, Eva a kol., 2010. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-774-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Vydání 2 doplněné a přepracované, Praha: Karolinum. ISBN: 978-80-246-2153-1.

VOLFOVÁ, Hana, KOLOVSKÁ, Ilona, 2008, dotisk 2018. *Předškoláci v pohybu: Cvičíme jako myška, kočka a pejsek*. Praha: Grada publishing. ISBN: 978-80-247-2317-4.

ZELINKOVÁ, Olga, 2011. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: Nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*. Praha: Portál. ISBN: 978-80-262-0044-4.

Elektronické příspěvky:

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání s účinností od 1. ledna 2018* [online]. In: [cit. 2017-12-22]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45303>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Seznam obrázků

Příloha 1 – Seznam obrázků

Obr. 1 Sbíráání brambor (v textu str. 34)

Obr. 2 Chodím si to do školky (v textu str. 36)

Obr. 3 Paleček a obr (v textu str. 38)

Obr. 4 Cesta tří králů (v textu str. 39)

Obr. 5 Princeznička na bále poztrácela korále (v textu str. 41)

Obr. 6 Hrajeme si na vrabečky (v textu str. 43)

Obr. 7 Sněhulák (v textu str. 46)

Obr. 8 Vaříme povidla (v textu str. 48)

Obr. 9 Foukej, foukej větříčku (v textu str. 50)

Obr. 10 Ťuká, ťuká deštík na barevný deštník (v textu str. 52)

Obr. 11 Čepice (v textu str. 53)